

Utjecaj rodne podjele obiteljskih obveza i kućanskih poslova na profesionalni život zaposlenih žena

Klasnić, Ksenija

Authored book / Autorska knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2017**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:780017>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-20**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

UTJECAJ
RODNE
PODJELE
OBITELJSKIH
OBVEZA I
KUĆANSKIH
POSLOVA NA
PROFESIONALNI
ŽIVOT
ZAPOSLENIH
ŽENA

doc. dr. sc. Ksenija Klasnić

PRAVOBRANITELJICA
ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

This project is funded by the Rights,
Equality & Citizenship Programme
of the European Union

UTJECAJ
RODNE
PODJELE
OBITELJSKIH
OBVEZA I
KUĆANSKIH
POSLOVA NA
PROFESIONALNI
ŽIVOT
ZAPOSLENIH
ŽENA

doc. dr. sc. Ksenija Klasnić

Nakladnik/ca:

Pravobranitelj/ca za ravnopravnost spolova Republike Hrvatske

Za nakladnika/cu:

Višnja Ljubičić, dipl.iur.

pravobraniteljica za ravnopravnost spolova

Naziv publikacije:

Utjecaj rodne podjele obiteljskih obveza i kućanskih poslova na profesionalni život zaposlenih žena

Projekt:

Prema stvarnoj ravnopravnosti muškaraca i žena: usklađivanje profesionalnog i obiteljskog života / In pursuit of full Equality between men and women: Reconciliation of Private and Professional Life

No. JUST/2014/RGEN/AG/GEND/7796

EU Rights, Equality and Citizenship

Izvršitelj/ca projekta:

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova

Preobraženska 4/II, 10 000 Zagreb

Autorica publikacije:

doc. dr. sc. Ksenija Klasnić

Urednica publikacije:

Hana Grgić

Partneri u projektu:

Hrvatsko narodno kazalište u Splitu
Spona ltd – MAMFORCE
Udruga Riječi/Prave/Predstave

Lektura:

NITOR USLUGE d.o.o.

Dizajn i tisak:

ACT Printlab d.o.o.

Naklada:

200 primjeraka

Godina izdavanja:

2017.

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000981372.

ISBN 978-953-59121-3-2

This information has been published within the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union, project „In pursuit of full Equality between men and women: Reconciliation of Private and Professional Life“ No. JUST/2014/RGEN/AG/GEND/7796. The contents of this publication are the sole responsibility of Ombudsperson for Sex Equality of the Republic of Croatia and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

SADRŽAJ

1. Uvod	6
1.1. Kratak pregled relevantne literature	6
1.2. Ciljevi istraživanja	6
2. Metodologija	
2.1. Metoda i tehnika istraživanja, planirani uzorak	10
2.2. Ostvareni uzorak s obzirom na tehniku anketiranja	11
2.3. Etički aspekti istraživanja	11
2.4. Mjerni instrumenti	12
2.5. Opis uzorka	14
2.6. Statistička obrada podataka	14
3. Rezultati istraživanja	15
3.1. Opis posla	17
3.2. Opis veze s partnerom	18
3.3. Obavljanje različitih vrsta obiteljskih poslova	18
3.3.1. Rutinski kućanski poslovi	19
3.3.1.1. Tko radi što?	22
3.3.1.1.2. Stupanj i smjer neravnopravnosti u podjeli poslova	22
3.3.1.1.3. Koliko vremena tko radi?	22
3.3.1.1.4. Koje žene provode više vremena obavljajući rutinske kućanske poslove?	24
3.3.1.1.5. Tko brine o tome da poslovi budu obavljeni?	24
3.3.2. Povremeni kućanski poslovi	25
3.3.2.1. Tko radi što?	26
3.3.2.1.2. Stupanj i smjer neravnopravnosti u podjeli poslova	27
3.3.2.1.3. Koliko vremena tko radi?	27
3.3.2.1.4. Koje žene provode više vremena obavljajući povremene kućanske poslove?	28

3.3.2.5. Tko brine o tome da poslovi budu obavljeni?	28
3.3.3. Briga za djecu	29
3.3.3.1. Tko radi što?	29
3.3.3.2. Stupanj i smjer neravnopravnosti u podjeli poslova	30
3.3.3.3. Koliko vremena tko radi?	30
3.3.3.4. Koje žene provode više vremena obavljajući poslove vezane za brigu o djeci?	31
3.3.3.5. Tko brine o tome da poslovi budu obavljeni?	32
3.3.3.6. Tko pomaže oko djece?	33
3.3.4. Briga za starije i nemoćne, teško bolesne članove obitelji	33
3.3.5. Obiteljski poslovi sažeto	34
3.3.6. Posljedice kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza na ženin privatni život	35
3.4. Profesionalni (poslovni) život žena	38
3.4.1. Fleksibilnost posla	42
3.4.2. Zahtjevi na poslu	42
3.4.3. Sukob obiteljskih i poslovnih obaveza	43
3.4.4. Čemu žene daju prednost: obitelji ili poslu?	44
3.5. Posljedice obiteljskih obaveza na profesionalni život žena	44
3.5.1. Briga za djecu i njihov odgoj – posljedice po ženinu karijeru	45
3.5.2. Kućanski poslovi i ostale obiteljske obaveze – posljedice na profesionalni život žena	46
3.5.3. Posljedice sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza	52
4. Zaključak	56
Reference	60

1. UVOD

1.1. Kratak pregled relevantne literature

„U svim društvima postoji spolna podjela rada. To znači da se neki zadaci dodjeljuju pretežno ili isključivo ženama, drugi muškarcima, dok neke mogu obavljati i muškarci i žene. Kada društva prolaze kroz ekonomske promjene, mijenja se i priroda rada, pa tako i njegova raspodjela između muškaraca i žena.“ (Mackintosh, 2013:205) Početkom ovog stoljeća, sociolog Topolčić primijetio je kako u Hrvatskoj od sredine 70-ih godina do sredine 90-ih godina 20. stoljeća nije objavljen ni jedan znanstveni rad o podjeli rada između bračnih partnera. Smatrao je da je razlog tome ukorijenjen u društvenim okolnostima, tj. u činjenici da je u socijalističkom razdoblju u sferi javnih odnosa proklamirana jednakost spolova, ali bez zadiranja u sferu privatnosti i obiteljskih odnosa. Postupne promjene događale su se u javnoj, ali ne i u privatnoj sferi. „Egalitarna ideologija nije imala izravan utjecaj na ponašanje u obitelji, tako da je žena postala suodgovorna za prihod obitelji, ali je zadržala 'stare ženske obveze' u kućanstvu.“ (Topolčić, 2001:771)

Recentnija istraživanja podjele kućanskih poslova provedena u Hrvatskoj, provedena krajem 20. i početkom 21. stoljeća, pokazuju da se situacija po ovom pitanju i nije mnogo promijenila u odnosu na onu u vrijeme socijalizma. Primjerice, istraživanjem provedenim 1998. godine na prigodnom uzorku u Zagrebu (Topolčić, 2001) utvrđeno je da muškarci ukupno rade puno manje posla u obitelji nego žene. Podaci tog istraživanja sugeriraju da je podjela rada u kućanstvu između bračnih partnera i dalje neravnomjerna, uz puno veći radni angažman žena, da se muškarci više brinu za djecu nego što su angažirani u obavljanju kućanskih poslova te da je rad u kućanstvu u velikoj mjeri rodno segregiran. Muškarci su se također pokazali kao mnogo manje homogena skupina nego žene što znači da muškarci mogu u puno većoj mjeri određivati hoće li obavljati neke kućanske poslove ili neće, dok žene imaju puno manje mogućnosti izbora. „Posljedice neravnomjerne podjele rada snose ponajprije žene, ali i muškarci u narušenoj kvaliteti braka i obiteljskog života.“ (Topolčić, 2001:769)

Istraživanje provedeno 2007. godine na nacionalno reprezentativnom uzorku građana Republike Hrvatske (Čulig, Kufrin, Landripet, 2007) pokazalo je da su je „raspodjela kućanskih poslova između supružnika/partnera u hrvatskim obiteljima izrazito u skladu sa stereotipnim rodnom ulogama, pa je većinu poslova moguće definirati kao 'muške' ili 'ženske', pri čemu je drugih, naravno, više“ (Čulig, Kufrin, Landripet, 2007:139). Kao dominantno ženski poslovi prije svega su se pokazali pranje rublja, glačanje, kuhanje, pranje posuđa, pospremanje stana i pospremanje stola nakon obroka. Dominantno muški poslovi pokazali su se manji popravci u stanu, održavanje automobila i održavanje stana. Autori su zamijetili da su tzv. „tipično ženski“ poslovi po prirodi takvi da ih treba obavljati svakodnevno ili svakog tjedna, dok se „tipično muški“ poslovi mogu označiti kao povremeni

ili sezonski. Osim toga, poslovi koje obavljaju žene su manje fleksibilni nego oni koje obavljaju muškarci - ne može ih se odgađati, dok su muški poslovi većinom periodični i lišeni svakodnevne repetitivnosti. Stoga je za žene rad u kućanstvu zapravo produžetak sfere rada u sferu obitelji, dok je kod muškaraca obično riječ o prijelazu iz sfere rada u sferu dokolice (Čulig, Kufrin, Landripet, 2007:143). Zbog ovakvih obrazaca autori smatraju da je obitelj i dalje mjesto generiranja i perpetuiranja rodnih nejednakosti.

Obiteljski poslovi su neplaćeni poslovi, poslovi bez prestiža, fizički zahtjevni, rutinski i izolirajući. Istraživanja pokazuju da rodna podjela rada u kućanstvu ima implikacije na psihološku dobrobit oba partnera, pogotovo među roditeljima male djece (Tao et al., 2010).

Postoje različite podjele obiteljskih poslova. Npr. Haas (1999:576-579) govori o pet vrsta neplaćenih obiteljskih poslova: 1. kućanski poslovi, 2. briga za djecu, 3. briga za starije osobe, 4. njegovanje članova obitelji i 5. podrška partnerovoj karijeri.

U ovom su istraživanju neplaćeni obiteljski poslovi razmatrani u četiri skupine poslova:

1. rutinski kućanski poslovi - oni poslovi koje treba obavljati na tjednoj ili dnevnoj bazi (ukupno 15 aktivnosti, poput glačanja rublja, čišćenja sanitarnih prostorija, pranja posuđa, kuhanja i pripreme hrane, pospremanja stvari i sl.),
2. povremeni kućanski poslovi - oni poslovi koje treba obavljati na mjesečnoj bazi, sezonski ili rjeđe (ukupno 6 aktivnosti, poput plaćanja računa, održavanja okućnice, održavanja stana i sl.),
3. briga za djecu (ukupno 9 aktivnosti, poput mijenjanja pelena, hranjenja djeteta, igranja s djetetom, vođenja u vrtić, školu ili na dodatne aktivnosti i sl.),
4. briga za starije i nemoćne, teško bolesne članove obitelji (nisu navedene konkretne aktivnosti, već se ostavlja na procjenu ispitanicama koje sve aktivnosti ulaze u ovu vrstu posla).

Posljednja vrsta obiteljskih poslova koju navodi Haas (1999), ona koja se odnosi na podršku partnerovoj karijeri, a što uključuje praktičan i emocionalan posao

koji individue rade i koji ima vrijedne doprinose partnerovoj karijeri ili poslu, nije uključena u ovo istraživanje jer je riječ o kompleksnoj temi koju nije lako mjeriti metodom ankete, no svakako bi ju bilo važno i poželjno istražiti u nekim sličnim budućim istraživanjima.

Tablica 1 prikazuje jednu drugu, ali također zanimljivu klasifikaciju neplaćenih obiteljskih poslova (prema Dex, 2010). Navedeno je osam tipova poslova: briga za djecu, čišćenje, održavanje, vrtlarenje, kupovina, potom pranje i glačanje, kuhanje i priprema obroka kao zasebna kategorija, te zadnje dvije: upravljanje ili menadžment kućanstva te emocije. Za svaku vrstu poslova navedeni su faktori koji utječu na ukupan broj sati koji će ukućani provesti obavljajući te poslove, kao i faktori koji utječu na rodnu podjelu rada, tj. koji objašnjavaju koji partner će koliko vremena provoditi radeći pojedini tip posla.

Vrsta neplaćenog posla	Determinante ukupnog broja sati	Determinante rodne podjele rada u satima neplaćenog posla
Briga za djecu	Sati će se povećati s brojem djece, dobi najmlađeg djeteta, ovisno o tome je li dijete tinejdžer, ovisno o klasi.	Visina plaće muškarca i žene će utjecati na donošenje odluka i pregovaranje o satima potrebnim za obavljanje poslova. Dostupnost partnera nakon plaćenog posla. Preferencije o brizi za djecu će biti ugrađene u odluke o broju djece i odluke o satima plaćenog posla partnera.
Čišćenje	Sati će se povećati s veličinom životnog prostora, brojem djece, životom na ruralnoj lokaciji (gdje djeca vjerojatnije provode vrijeme vani, imaju više slobode i više se zaprljaju) i s preferencijama o standardu čistoće; sati će varirati s količinom prihoda (sposobnost zamjene unajmljenom pomoći u kući).	Dostupnost partnera nakon plaćenog posla. Stavovi muškarca. Preferencije o standardima muškarca i žene.

Održavanje	Sati će se povećati s vlasništvom kuće/stana u odnosu na najam nekretnine, veličinom nekretnine, kućom u odnosu na stan, starijom nekretninom, brojem automobila, preferencijama o „uradi sam“ projektima; sati će varirati s obzirom na prihode (veći prihodi omogućuju podugovaranje ovih poslova).	Preferencije o održavanju ugrađene u odabir životnog prostora i automobila. Dostupnost partnera nakon plaćenog posla.
Vrtlarenje	Sati će se povećati s obzirom na život u kući u odnosu na stan, veličinu vrta, preferencije o vrtlarenju.	Preferencije o vrtlarenju partnera bit će ugrađene u odluku o odabiru nekretnine.
Kupovina	Sati će se povećati s brojem odraslih i djece u kućanstvu.	Kupovina osobnih predmeta (npr. odjeća) od strane muškarca i žene. Ostala kupovina može imati detaljna rodna očekivanja. Kupovina hrane ovisi o dostupnosti muškarca i žene.
Pranje i glačanje, kuhanje i priprema obroka	Sati će se povećati s brojem odraslih i djece u kućanstvu, ovisno o preferencijama o brzjoj hrani u odnosu na domaće pripremljena jela, preferencijama o razini obrade jela i glačanju odjeće.	Rodni stavovi muškarca i žene o pranju i glačanju. Dostupnost partnera nakon plaćenog posla.
Upravljanje	Utječe na intenzitet posla, a ne na povećanje sati; ostvaruje se multitaskingom uz ostale neplaćene ili plaćene aktivnosti.	Preferencije partnera o tome tko želi biti menadžer; to može biti ugrađeno u odluke o plaćenim satima. Ovaj posao prirodno gravitira onom partneru koji provodi više vremena kod kuće.
Emotivni rad	Uglavnom ne zahtijeva dodatne sate posla, osim u vremenima uzrujanosti i konflikta kad se sati mogu preraspodijeliti na takvu vrstu posla.	Studije sugeriraju da žene rade većinu ovog posla, ali za to nije ponuđen razlog. To može biti povezano sa ženskim preferencijama koje, ako nisu zadovoljene, uzrokuju više problema kod žena nego kod muškaraca koji imaju drugačije preferencije. Također je moguće da je to biološka razlika između muškaraca i žena, a ne sociološka niti rezultat kulturoloških razlika.

Tablica 1. Vrste neplaćenih poslova i faktori koji utječu na broj sati i rodnu podjelu rada (Dex, 2010:94-95, vlastiti prijevod)

Termin „mentalni rad“ koristi se za diferencijaciju onog manje vidljivog posla od samih fizičkih aktivnosti, no podjednako je važan za vođenje kućanstva i obavljanje kućanskih i obiteljskih poslova. Walzer (1998:32-33) u takav posao ubraja ono što drugi sociološki radovi i autori/ce nazivaju „emocije“, „kognicije“ i „nevidljivi“ posao (npr. Hochschild, 1983). Iako ona govori o poslovima primarno vezanim za brigu o novorođenčadi i maloj djeci, ovaj se pojam lako može primijeniti i na ostale vrste kućanskih poslova. Mentalni rad vezan za kućanske poslove odnosi se na brigu o tome da svi potrebni poslovi budu obavljani na vrijeme i na odgovarajući način. U to su uključeni različiti osjećaji i razmišljanja o zadacima koje treba obaviti, kao i upravljanje tim mislima i osjećajima, odnosno sve ono što zahtijeva vrijeme i kognitivni napor, a potrebno je da bi kućanski poslovi biti obavljani. Takva vrsta posla nužno se ne identificira kao rad, ni od strane same osobe koja ga obavlja, ni od strane drugih osoba.

Ovaj je koncept gotovo identičan onome što Mederer (1993 prema Topolčić, 2001) naziva menadžmentom obiteljskoga rada. „Autorica izvješćuje o različitim učincima alokacije zadataka (posla) i alokacije menadžmenta na percepciju nepravednosti podjele rada i na izbijanje konflikta oko podjele rada. I kada povećaju razinu svog sudjelovanja u kućanskim poslovima, muškarci obično ostaju samo pomagači. Oni 'pomažu svojim ženama', a njihove žene se brinu da oni te poslove obave pravodobno i na zadovoljavajući način. Žene su obiteljski 'menadžeri' – one planiraju poslove i nadziru njihovo izvođenje.“ (Topolčić, 2001:775)

Neke studije su pokazale da je veza između posla i obitelji dvosmjerna: dakle, posao može interferirati s obitelji, a obitelj može interferirati s poslom (Gutek, Searle, Klepa, 1991 prema Jelučić, 2005:9). Drugim riječima, aktivnosti u privatnoj sferi mogu imati utjecaja na profesionalnu sferu, ali i obrnuto: aktivnosti u poslovnoj sferi mogu imati utjecaja na privatnu sferu. U ovom je istraživanju fokus prvenstveno na prvom smjeru utjecaja: kako privatni život i obaveze u kućanstvu i obitelji utječu na ženin poslovni život, iako ni utjecaj suprotnog smjera nije zanemaren prilikom obrade i tumačenja podataka.

1.2. Ciljevi istraživanja

Istraživanje „Utjecaj rodne podjele obiteljskih obaveza i kućanskih poslova na profesionalni život zaposlenih žena“ („Gender Sensitive Study of Relations between Distribution of Responsibilities within Family and Professional Life“) dio je EU REC projekta JUST/2014/RGEN/AG/GEND/7796: „Prema stvarnoj ravnopravnosti muškaraca i žena: usklađivanje profesionalnog i obiteljskog života“ (In Pursuit of Full Equality between Men and Women: Reconciliation of Private and Family Life) za čiju je provedbu odgovorna institucija Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova. Projekt je financiran putem REC programa Europske komisije.

Ovo istraživanje ima nekoliko glavnih ciljeva:

1. ispitati na koji su način raspoređene obiteljske obaveze i kućanski poslovi unutar obitelji,
2. istražiti koji su prediktori takvih raspodjela,
3. ispitati kako raspodjela obiteljskih i kućanskih utječe na profesionalni život žena i kako se odnosi prema usklađivanju privatnog i poslovnog života zaposlenih žena,
4. istražiti prediktore negativnih posljedica sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza zaposlenih žena.

Ciljana populacija ovog istraživanja koju se željelo istražiti bile su punoljetne zaposlene žene na području Republike Hrvatske koje žive sa svojim intimnim partnerima minimalno godinu dana.

2. METODOLOGIJA

U poglavlju Metodologija opisana je metoda istraživanja, objašnjeni kriteriji uzorkovanja, okvir populacije i planirani uzorak. Potom slijedi kratak osvrt na etičke aspekte istraživanja i korištene mjerne instrumente. Na kraju su opisane glavne karakteristike uzorka i navedeni statistički postupci obrade i analize prikupljenih podataka.

2.1. Metoda i tehnika istraživanja, planirani uzorak

Istraživanje je provedeno metodom ankete na nacionalno reprezentativnom uzorku zaposlenih žena koje žive s partnerima veličine $N = 600$ ispitanica. Kriteriji za odabir žena u uzorak bili su sljedeći:

1. dob između 18 i 65 godina,
2. žive sa svojim (vjenčanim ili nevjenčanim) partnerima minimalno godinu dana,
3. zaposlene su (bilo koji oblik plaćenog rada izvan kuće).

Da bi žena bila odabrana u uzorak, morala je zadovoljiti sva tri navedena kriterija. Ova tri kriterija ujedno definiraju populaciju istraživanja na teritoriju Republike Hrvatske za koju je konstruirani uzorak reprezentativan i o kojoj se na temelju prikupljenih podataka donose zaključci.

Prikupljanje podataka provela je agencija Hendaal d.o.o. iz Zagreba. Anketiranje je provedeno kombinacijom dviju tehnika: telefonskim anketiranjem (tzv. CATI od engl. *Computer Assisted Telephone Interviewing*) i online anketiranjem. CATI

anketiranje provodi se slučajnim odabirom kućanstava, odnosno osoba (cca 75% osoba kontaktira se na fiksne telefone, a ostatak na mobilne telefone). *Online* anketiranje provedeno je na članicama Hendlavog hrNation ON LINE PANELA.

Podaci o ciljanoj populaciji procijenjeni su na temelju četiri vala Hendlavog omnibus istraživanja (od listopada 2016. do siječnja 2017. godine). Prikupljanje podataka trajalo je tri tjedna tijekom veljače i ožujka 2017. godine. Prikupljeni podaci potom su usklađeni s procijenjenom strukturom populacije ponderiranjem prema dobnoj skupini žena, regiji u kojoj žive, veličini mjesta stanovanja i stupnju njihovog obrazovanja. Maksimalna pogreška uzorka iznosi $\pm 4\%$.

2.2. Ostvareni uzorak s obzirom na tehniku anketiranja

U ovom je istraživanju odabrana kombinacija dviju tehnika anketiranja jer se pretpostavljalo da će se *online* anketiranjem lakše popuniti kvote mlađih, visoko obrazovanih žena, a CATI anketiranjem onih starijih i niže obrazovanih.

Ostvareni uzorak od 600 anketiranih žena čini 427 žena (71,2% uzorka) koje su anketirane online tehnikom te 173 žene (28,8% uzorka) koje su anketirane telefonski. Podaci prikazani u tablici 2 pokazuju da je početna pretpostavka o lakšoj dostupnosti mlađih i više obrazovanih ispitanica putem online anketiranja, a onih nešto starijih i manje obrazovanih telefonskim anketiranjem, bila opravdana.

	Tehnika anketiranja		Ukupno
	Online (CAWI)	Telefonski (CATI)	
Stupanj obrazovanja žena	N (%)	N (%)	
Osnovna škola	16 (3,7%)	7 (4,1%)	23 (4,0%)
Srednja strukovna škola u trajanju do 3 godine	81 (19,0%)	28 (16,3%)	109 (18,2%)
Srednja strukovna škola u trajanju od 4 godine	150 (35,1%)	84 (48,8%)	234 (39,0%)
Gimnazija ili privatna srednja škola	26 (6,1%)	2 (1,2%)	28 (4,6%)
Viša škola	52 (11,9%)	23 (13,4%)	75 (12,5%)
Fakultet	85 (19,9%)	25 (14,65%)	110 (18,3%)
Specijalizacija, magisterij znanosti, doktorat znanosti ili više	18 (4,2%)	0 (0,0%)	18 (3,0%)
Ukupno	427 (100,0%)	173 (100,0%)	600 (100,0%)
Dobna skupina			
18 - 24 godine	4 (0,9%)	0 (0,0%)	4 (0,7%)
25 - 34 godine	132 (30,9%)	35 (20,2%)	167 (27,8%)
35 - 44 godine	166 (38,9%)	58 (33,5%)	224 (37,3%)
45 - 54 godine	99 (23,2%)	43 (24,9%)	142 (23,7%)
55 - 65 godina	26 (6,1%)	37 (21,4%)	63 (10,5%)
Ukupno	427 (100,0%)	173 (100,0%)	600 (100,0%)

Tablica 2. Struktura uzorka (obrazovanje i dob žena) prema tehnici anketiranja

2.3. Etički aspekti istraživanja

Prije ispunjavanja anketnih upitnika žene su bile informirane o temi i ciljevima istraživanja. Kod CATI anketiranja ispitanice su usmeno informirali anketari i anketarke, a kod *online* anketiranja nalazio se tekst na početku ankete. Pristanak za sudjelovanje u istraživanju ispitanice su u CATI anketiranju dale usmeno, dok su u *online* anketiranju svoj pristanak dale pritiskom na dugme za nastavak ispunjavanja ankete.

Ispitanicama je rečeno/napisano kako nisu obavezne pristati na ispunjavanje upitnika, već je njihovo sudjelovanje u istraživanju u potpunosti dobrovoljno te kako ne moraju odgovoriti na ona pitanja na koja ne žele. Njihovi osobni podaci nisu bili nigdje zabilježeni, niti se njihovi odgovori mogu na bilo koji način povezati s njihovim identitetom (IP adrese u online anketiranju nisu bile bilježene). Istraživanje je dobilo dopusnicu Povjerenstva Odsjeka za sociologiju za prosudbu etičnosti istraživanja.

2.4. Mjerni instrumenti

Anketni upitnik konstruiran je za potrebe ovog istraživanja, sastojao se od 56 pitanja (ukupno 160 varijabli), a njegovo ispunjavanje u pilot istraživanju procijenjeno je na prosječno 20 minuta. Prilikom konstrukcije instrumenata za mjerenje raspodjele kućanskih poslova i utjecaja opterećenja u privatnoj sferi na poslovnu sferu, konzultirani su neki srodni postojeći javno dostupni instrumenti i pitanja iz kojih su preuzete neke čestice i skale procjene.

Za konstrukciju instrumenata za mjerenje raspodjele kućanskih poslova konzultirani su instrumenti od Bartovac i Kamenov (2013), Čulig, Kufrin i Landripet (2007), Sayer (2010), van der Lippe (2010), Mihić i Filipović (2012) te Haas (1999).

Za konstrukciju instrumenata za mjerenje utjecaja opterećenja u privatnoj sferi na poslovnu sferu konzultirani su instrumenti od Čulig, Kufrin i Landripet (2007) (preuzeta su pitanja o planovima zasnivanja obitelji, broju i dobi djece i sl. prilikom razgovora za posao, preuzeta je skala procjene raspodjele kućanskih poslova i neke čestice, modificirana su pitanja o učestalosti sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza i odluci o davanju prednosti između posla i obitelji, modificiran je instrument koji mjeri utjecaj brige za djecu i njihov odgoj na karijeru) i od Jelušić (2005) (preuzet je instrument koji mjeri zahtjeve na poslu te je modificiran instrument koji mjeri fleksibilnost posla).

Dio pitanja preuzet je iz anketnog upitnika korištenog za doktorski rad od Klasnić (2014): pitanja o položaju žene u strukturi organizacije u kojoj je zaposlena, raspolaganju i korištenju automobila te relativnoj mjesečnoj zaradi žene i partnera.

2.5. Opis uzorka

Tablica 3 prikazuje opis uzroka žena na kojima je provedeno ovo istraživanje, i to za četiri osnovne varijable prema kojima su podaci na uzorku ponderirani i usklađeni s podacima o populaciji. To su regionalna pripadnost žena (prema šest geografskih regija Republike Hrvatske), potom dob žena prema dobnim skupinama (punoljetne radno sposobne žene, prema dobi razvrstane u pet kategorija), veličina naselja u kojemu žene žive (četiri kategorije) te najviši završeni stupanj obrazovanja prema sedam ponuđenih kategorija.

U uzorku su zastupljene žene svih dobnih kategorija i regija Republike Hrvatske, stupnja obrazovanja i veličine mjesta stanovanja, no najviše je onih u dobi od 35 do 44 godine, iz Zagreba, sjeverne Hrvatske ili Dalmacije, iz malih mjesta s do 2000 stanovnika te s četverogodišnjom srednjom školom. Dob žena koje su ispunjavale anketni upitnik kretala se od 22 do 64 godine. Prosječna dob žena u uzorku bila je 40,77 godina.

	n	%
Regionalna pripadnost žena		
Zagreb	145	24,1%
Sjeverna Hrvatska	121	20,2%
Slavonija	91	15,2%
Lika, Kordun, Banija	44	7,3%
Istra, Hrvatsko Primorje, Gorski Kotar	82	13,7%
Dalmacija	117	19,5%
Total	600	100,0%

Dobne skupine		
18 - 24 godine	4	0,7%
25 - 34 godine	167	27,8%
35 - 44 godine	224	37,3%
45 - 54 godine	142	23,7%
55 - 65 godina	63	10,5%
Ukupno	600	100,0%

Veličina naselja		
Do 2.000 stanovnika	247	41,2%
2.001 - 10.000 stanovnika	84	14,0%
10.001 - 100.000 stanovnika	129	21,5%
Više od 100.000 stanovnika	140	23,3%
Ukupno	600	100,0%
Stupanj obrazovanja žena		
Završena osnovna škola	13	2,2%
Srednja strukovna škola u trajanju do 3 godine	51	8,6%
Srednja strukovna škola u trajanju od 4 godine	213	35,5%
Gimnazija ili privatna srednja škola	49	8,1%
Viša škola	86	14,4%
Fakultet	170	28,3%
Specijalizacija, magisterij znanosti, doktorat znanosti ili više	18	3,0%
Ukupno	600	100,0%

Tablica 3. Opis uzorka – regionalna pripadnost, dobna skupina, veličina naselja, stupanj obrazovanja

2.6. Statistička obrada podataka

Za opis dobivenih odgovora na pojedina pitanja iz anketnog upitnika korištene su standardne mjere deskriptivne statistike: postoci i učestalost odgovora za pojedine kategorije kvalitativnih varijabli, a kao mjere centralne tendencije i disperzije rezultata na kvantitativnim varijablama su, ovisno o obliku varijabli, korišteni ili medijani (uz informaciju o kvartilima (Q_1 i Q_3)) ili aritmetičke sredine (uz informaciju o standardnoj devijaciji).

Kvantitativne su varijable testirane na normalnost Kolmogorov-Smirnovljevim (K-S) testovima.¹ Korišteni su većinom neparametrijski testovi² razlika među grupama: Wilcoxonov test za zavisne uzorke (eng. *Wilcoxon Signed Ranks Test*)³, Kruskal-Wallisov test⁴ i Mann-Whitneyev U test.⁵ Od multivarijatnih analiza korištene su eksploratorna faktorska analiza⁶ (za utvrđivanje grupiranja obavljanja pojedinih vrsta kućanskih poslova), potom binarna logistička regresija⁷ (za utvrđivanje prediktora binarnih zavisnih varijabli kao što su npr. mjere fleksibilnosti posla

i zahtjeva na poslu) i multipla linearna regresija⁸ (za utvrđivanje prediktora kvantitativnih zavisnih varijabli kao što su npr. konstruirani indeksi (ne)ravnowpravnosti u obavljanju pojedinih vrsta kućanskih poslova ili vrijeme provedeno obavljajući pojedine vrste kućanskih poslova).

Za obradu podataka korišten je statistički programski paket za društvene znanosti (IBM SPSS Statistics 21). Svi su statistički testovi provedeni na razini rizika pri zaključivanju na populaciju od 5% ($p < ,05$). U nekim iznimnim slučajevima prokomentirani su i nalazi koji su statistički značajni uz nešto veći rizik (do najviše 10%), što je u iznošenju rezultata posebno naglašeno.

¹ Kolmogorov-Smirnovljevi test (KS test) je neparametrijski test koji služi za utvrđivanje dolazi li neka kontinuirana kvantitativna varijabla izmjerena na uzorku iz populacije s određenom distribucijom. Pri testiranju na normalnost, testira se odstupanje izmjerenih podataka u odnosu na oblik normalne Gaussove krivulje, kakva se pretpostavlja u populaciji.

² Za razliku od parametrijskih testova, koji pretpostavljaju da uzorkovani podaci u populacije slijede Gaussovu (normalnu/zvonoliku) ili neku drugu unaprijed poznatu teorijsku raspodjelu vjerojatnosti, neparametrijski testovi nezavisni su o raspodjeli podataka u populaciji, tj. ne oslanjaju se na apriorne pretpostavke da su podaci uzeti iz određene raspodjele vjerojatnosti. Gotovo svaki parametrijski statistički test ima odgovarajuću neparametrijsku inačicu.

³ Neparametrijska inačica parametrijskog testa pod nazivom t-test za zavisne uzorke.

⁴ Neparametrijska inačica parametrijskog testa pod nazivom jednosmjerna analiza varijance.

⁵ Neparametrijska inačica parametrijskog testa pod nazivom t-test za nezavisne uzorke.

⁶ Eksploratorna faktorska analiza je statistička metoda za otkrivanje pozadinske strukture relativno velikog broja varijabli. Koristi se u slučajevima kad istraživač nema unaprijed pretpostavljenu hipotezu o mogućem obrascu povezanosti mjerenih varijabli, a primjenjuje se na izmjerene kvantitativne varijable.

⁷ Binarna logistička regresija je statistička analiza koja se koristi u slučajevima kad je zavisna varijabla nominalna dihotomna varijabla (varijabla sa samo dvije kategorije odgovora), dok nezavisne varijable (prediktori) mogu biti nominalne ili kvantitativne varijable (bilo kojeg oblika). Ova se analiza koristi kako bi se predvidjela vjerojatnost pripadanja pojedinoj kategoriji zavisne varijable s obzirom na kombinaciju rezultata na nezavisnim varijablama (prediktorima).

⁸ Multipla linearna regresija je statistička analiza koja se koristi u slučajevima kad su i zavisna varijabla i sve nezavisne varijable (prediktori) kvantitativne i normalno distribuirane. Ova se analiza koristi kako bi se utvrdila jačina i smjer povezanosti zavisne varijable s više nezavisnih varijabli (prediktora) istovremeno, kako bi se utvrdila količina varijance zavisne varijable koja se može protumačiti statistički značajnim prediktorima te kako bi se predvidio rezultat na zavisnoj varijabli s obzirom na kombinaciju rezultata na nezavisnim varijablama (prediktorima).

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

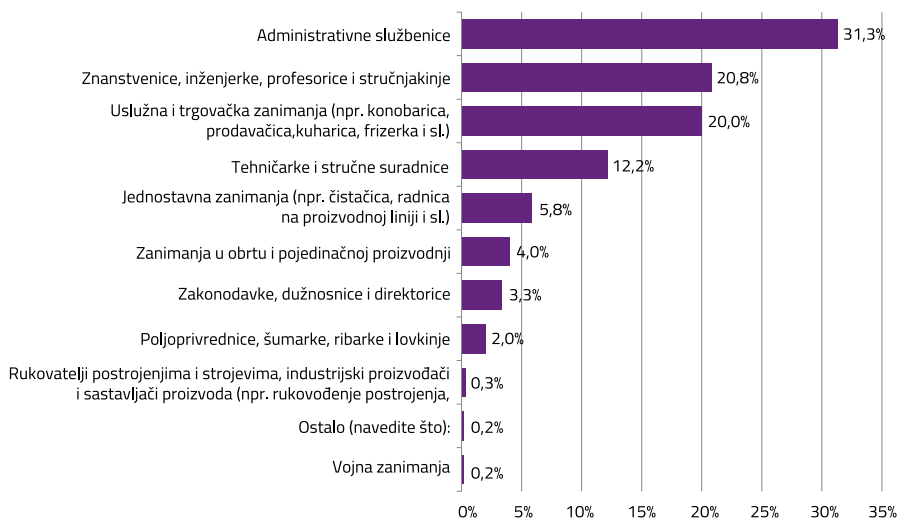
Poglavlje Rezultati istraživanja podijeljeno je na pet tematskih cjelina. Prve dvije cjeline isključivo su deskriptivne i odnose se na osnovne karakteristike žene profesionalne (opis posla) i privatne sfere (opis veze s partnerom). Sljedeća je cjelina najbogatija podacima, a odnosi se na obavljanje različitih vrsta obiteljskih i kućanskih poslova. Ova je cjelina podijeljena na potpoglavlja prema vrstama tih poslova, a svaka je vrsta poslova dodatno detaljno analizirana. Posljednja dva poglavlja bave se povezivanjem poslovne i privatne sfere zaposlenih žena. Četvrto poglavlje fokusirano je na fleksibilnost i zahtjevnost posla kao i na sukob obiteljskih i poslovnih obaveza, dok se peto poglavlje bavi posljedicama obiteljskih obaveza na profesionalni život zaposlenih žena.

3.1. Opis posla

Opis posla kojim se žene bave obuhvaća radni status žena, njihovo zanimanje, dužinu radnog staža, položaj u strukturi organizacije u kojoj su zaposlene, potom vlasništvo organizacije, odnosno tvrtke i broj zaposlenih osoba u toj organizaciji, odnosno tvrtki.

Većina žena u uzorku zaposlene su na neodređeno vrijeme (70,1%), a manji dio na određeno vrijeme (17,4%). Vrlo mali udio žena su samozaposlene, odnosno privatne poduzetnice (5,7%), a još manji dio njih (2,6%) radi u poljoprivredi, ribarstvu ili obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu. Ostale žene (4,1%) ili rade uz povremeni honorarni rad uz ugovor (o djelu, autorski i sl.) ili na „crno“, tj. bez ugovora o radu.

Pitanje o radnom stažu odnosilo se na broj godina koje žene rade, bez obzira je li riječ o registriranom ili neregistriranom radu. Dužina radnog staža ispitanih žena kreće se u rasponu od manje od godine dana do 47 godina. Prosječna dužina radnog staža je 21 godinu, a 50% žena radi između 10 i 24 godine.

Slika 1. Zanimanje žena u uzorku

Udio žena prema zanimanjima prikazan je na slici 1. Najviše ispitanih žena su administrativne službenice (31%), potom znanstvenice, inženjerke, profesorice i stručnjakinje (21%) i žene koje rade u uslužnim zanimanjima, na primjer konobarice, prodavačice, kuharice, frizerke i sl. (21%).

Više od polovice žena (58,4%) zaposleno je u organizaciji ili tvrtki koja je u privatnom ili pretežno privatnom vlasništvu. 37,4% žena zaposleno je u organizaciji ili ustanovi koja je državna ili javna, dok je 4% žena zaposleno u organizacijama s ostalim oblicima vlasništva.

S obzirom na položaj u strukturi organizacije u kojoj su zaposlene, većina žena su zaposlenice bez podređenih (80%). Rukovoditeljica s manje od 10 podređenih je 10%, rukovoditeljica s 10 ili više podređenih je 4%, dok je onih na najvišim poslovnim pozicijama, poput glavnih direktorica, ravnateljica, članica uprave i sl. u našem uzorku ukupno 6%.

3.2. Opis veze s partnerom

Velika većina žena u uzorku, njih dvije trećine, sa svojim su partnerom u crkvenom braku, oko 18% žena je samo u civilnom braku, dok je oko 16% sa svojim partnerom u izvanbračnoj zajednici ili kohabitaciji. Žene u uzorku sa svojim partnerima žive između jedne i 47 godina, a prosječna dužina njihova suživota s partnerom je 15,8 godina.

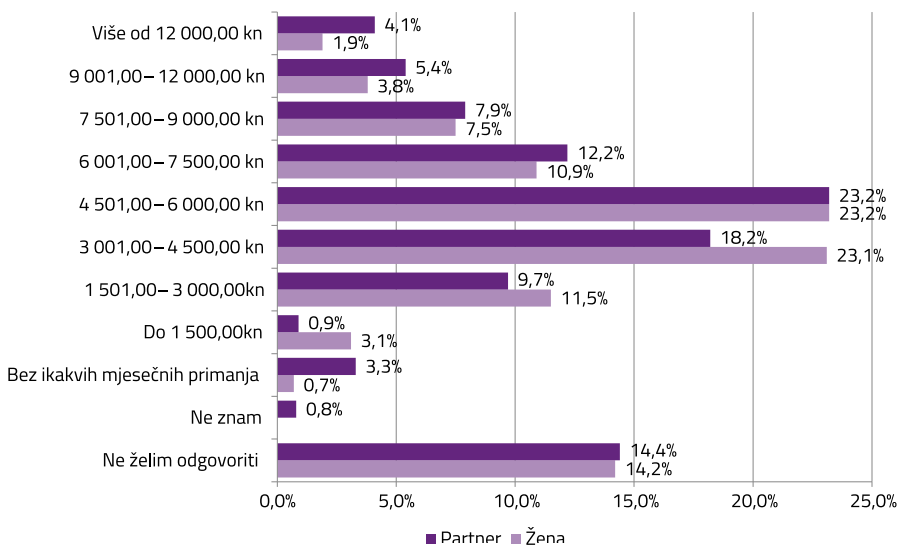
Broj članova kućanstava u kojima žene iz uzorka žive kreće se između dvije i osam osoba, a prosječna veličina kućanstva je 3,83 osobe. Osim broja članova kućanstava, žene smo pitali i za informaciju o tome tko sve, osim njihovog partnera, živi s njima u kućanstvu. Utvrđeno je da 10,8% parova u kućanstvu žive sami, a 84,4% žive s jednim ili više djece. 6,7% parova žive u kućanstvu s jednim ili oba ženina roditelja, a 8,4% s jednim ili oba roditelja ženinog partnera. U 2,8% kućanstava s parom živi još i neka druga osoba (najčešće ženin ili partnerov brat ili sestra).

80% žena u uzorku sa svojim trenutnim partnerom ima jedno ili više zajedničke djece, 5% žena ima dijete ili djecu iz prijašnjeg braka ili veze te 5% njihovih partnera ima dijete ili djecu iz prijašnjeg braka ili veze. Ukupno 84% žena u uzorku (N = 503) su zajednički sa svojim trenutnim partnerom odgajale jedno ili više djece, bilo da je riječ o zajedničkoj djeci ili onoj iz prethodnog braka ili veze žene ili njezinog partnera. Ovih 84% žena odgovaralo je na pitanja o podjeli obiteljskih poslova vezanih za brigu o djeci. Broj djece (u što se ubrajaju i zajednička djeca i ona iz prijašnjih brakova ili veza žene i partnera) varirao je od jednog djeteta do sedmero djece. Prosječan broj djece je 2,1. 23,6% parova ima najmlađe dijete u dobi do 3 godine starosti, a 51% do 10 godina starosti. Prosječna dob najmlađeg djeteta za cijeli uzorak je 12 godina.

Velika većina (točnije, 85%) ispitanih zaposlenih žena s djecom bile su jedine nositeljice i roditeljice i roditeljskog dopusta nakon poroda. Samo 4% ispitanih majki odgovorilo je da su i one i njihovi supruzi/partneri koristili takav dopust, ali u različito vrijeme. Samo 0,3% žena navelo je da je njihov suprug/partner koristio roditeljski dopust, a one nisu. 6% žena navelo je da nije bilo potrebe da netko od njih uzima roditeljski ili roditeljski dopust, dok 4,5% žena nije odgovorilo na ovo pitanje. U ovom istraživanju žene nismo pitali o razlozima zašto njihovi partneri nisu uzimali roditeljski dopust (što bi svakako bile vrijedne informacije) jer za to nažalost u ovom anketnom upitniku nije bilo prostora, stoga možemo samo pretpostaviti ima li to veze s činjenicom da muškarci obično imaju veća primanja od svojih partnerica pa je obitelji tako isplativije ili je pak od ekonomskog razloga važniji onaj vrijednosni - tradicionalna vezanost žena uz dom, obitelj i djecu, a muškaraca uz javnu, profesionalnu sferu. Pri nekim budućim istraživanjima ove teme, svakako treba uzeti u obzir mnoge relevantne varijable poput dužine dojenja djeteta, iznosa mjesečnih primanja žene i partnera, njihove vrijednosne orijentacija i tako dalje.

Jedan od kriterija za sudjelovanje žena u ovom istraživanju bio je da žene budu zaposlene, odnosno da se bave bilo kakvim oblikom plaćenog rada izvan kuće, formalnim ili neformalnim. Tri četvrtine ispitanih žena imaju također zaposlene partnere, pri čemu je 62% tih muškaraca zaposleno na neodređeno (nešto manje nego među ženama gdje ih je na neodređeno zaposleno 71%), a 13% na određeno vrijeme. 7% muškaraca su samozaposleni privatni poduzetnici, 5% ih je nezaposleno, a 11% umirovljeno.

Na pitanje da procijene svoje imovinsko stanje, odnosno imovinsko stanje svoje obitelji u odnosu na većinu stanovništva Republike Hrvatske, 61% žena odgovorilo je da žive prosječno, odnosno ni bolje ni lošije od većine stanovnika RH. 25% žena odgovorilo je da žive nešto bolje, a 2% da žive mnogo bolje od ostalih, dok je 8% odgovorilo da žive nešto lošije, a 3% da žive mnogo lošije od većine stanovnika RH. S obzirom da je riječ o zaposlenim ženama od kojih većina ima i zaposlene partnere, ovakva je distribucija samoprocjene imovinskog stanja normalna i očekivana. No, što to konkretno znači u brojkama, odnosno koliko novca žene i njihovi partneri zarađuju?

Slika 2. Iznos mjesečnih primanja žene i partnera

Najveći dio žena u uzorku ima primanja ili između 3.001,00 i 4.500,00 kuna (23%) ili između 4.501,00 i 6.000,00 kn (također 23% žena). Izrazito malo ispitanih žena (manje od 2%) ima više od 12.000,00 kn mjesečnih primanja, a manje od 4% ih ima primanja između 9.000,00 i 12.000,00 kuna. Njihovi su partneri nešto zastupljeniji u razredima s najvišim mjesečnim primanjima: 4% ih ima više od 12.000,00 kn mjesečno, a 5% između 9.000,00 i 12.000,00 kn. U nižim dohodovnim kategorijama (ispod 4.500,00 kn) žene su zastupljenije nego njihovi partneri. Oko 14% žena odbilo je dati informaciju o iznosu vlastitih i partnerovih mjesečnih primanja. No iz ovih podataka nemamo informacije o pojedinim parovima, tj. ne znamo u koliko veza više zarađuje muškarac, a u koliko žena.

Iako je ovo istraživanje fokusirano isključivo na zaposlene žene, od kojih većina ima zaposlene partnere, podaci o relativnom odnosu mjesečnih primanja žena i njihovih partnera ne govore u prilog rodne ekonomske ravnopravnosti. Podaci pokazuju da

u otprilike jednoj četvrtini veza partneri zarađuju podjednako, u jednoj četvrtini žene zarađuju više od svojih partnera (obično ne mnogo više), dok u gotovo svakoj drugoj vezi muškarac zarađuje nešto ili mnogo više od svoje partnerice. Trend rodne ekonomske neravnopravnosti u intimnim vezama u hrvatskom društvu poznat je u općoj populaciji žena koje žive sa svojim intimnim partnerima (vidi Klasnić, 2013), no ovo istraživanje pokazuje da sličan trend (iako nešto manje izražen) postoji i u populaciji zaposlenih žena koje žive sa svojim intimnim partnerima.

Jedan od indikatora rodne ekonomske (ne)ravnopravnosti jest i korištenje automobila. Od 600 ispitnih zaposlenih žena, njih 27 (4,6%) reklo je da u svom kućanstvu nemaju na raspolaganju automobil. Preostale 573 žene o korištenju automobila odgovorile su na sljedeći način: njih 28,3% ima u kućanstvu jedan automobil kojeg većinom ili isključivo vozi njihov suprug (partner), dok 9,6% također u kućanstvu ima jedan automobil, no one su te koje ga većinom ili isključivo voze. Kod 33% parova muškarac i žena zajednički dijele jedan automobil i podjednako ga često voze, dok kod 29,1% parova svatko vozi svoj automobil. Dakle, među zaposlenim ženama uočavamo rodnu neravnopravnost u korištenju automobila u korist muškaraca, i to naročito u onim kućanstvima koja posjeduju samo jedan automobil.

3.3. Obavljanje različitih vrsta obiteljskih poslova

Jedan od ključnih ciljeva ovog istraživanja bio je istražiti kakva je rodna podjela obavljanja različitih vrsta obiteljskih, odnosno kućanskih poslova. Rezultati istraživanja prezentirani su prema vrsti takvih poslova, a mjerene su četiri vrste obiteljskih poslova: rutinski kućanski poslovi, povremeni kućanski poslovi, poslovi vezani za brigu o djeci te poslovi vezani za skrb o starijim i/ili nemoćnim, teško bolesnim članovima obitelji.

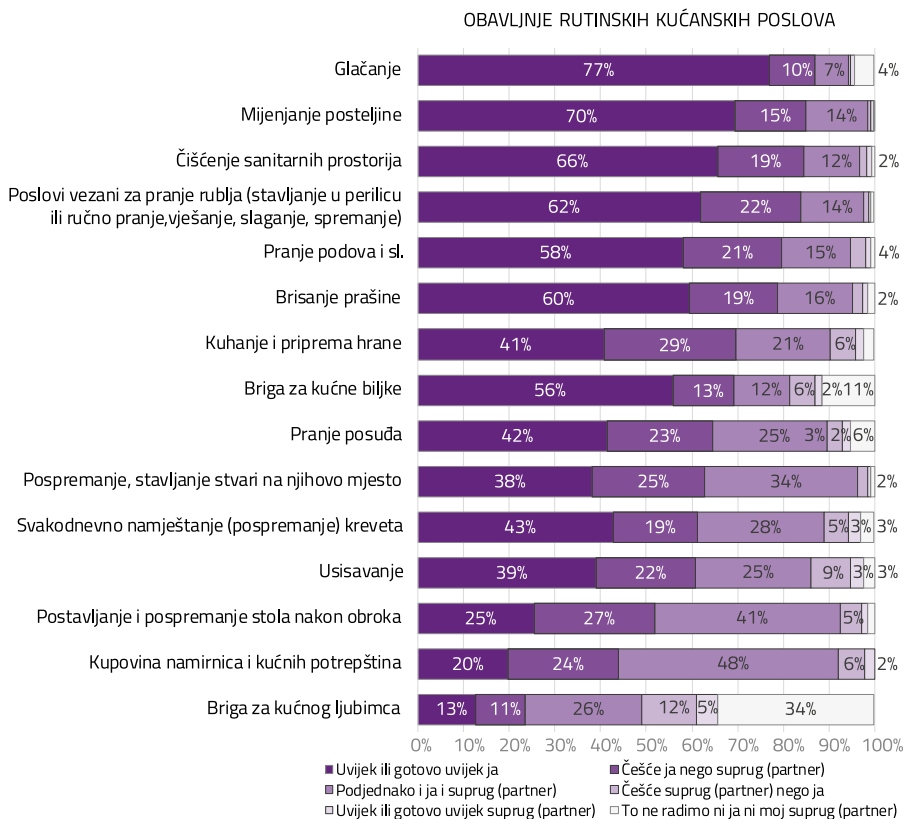
3.3.1. Rutinski kućanski poslovi

3.3.1.1. *Tko radi što?*

Već samo prvi pogled na grafički prikaz prikupljenih podataka vezanih za obavljanje rutinskih kućanskih poslova (slika 3) zorno daje do znanja da su rutinski kućanski poslovi gotovo isključivo „ženski poslovi“, odnosno da veliku većinu poslova u velikoj većini veza obavljaju isključivo ili većinom žene. S popisa rutinskih kućanskih poslova kao tipično „ženski posao“ kojeg muškarci rade izrazito rijetko ili nikad, ističe se glačanje rublja. Čak 77% zaposlenih žena odgovorilo je da glačaju uvijek ili gotovo uvijek one, a dodatnih 10% žena navelo je da one glačaju češće nego njihovi partneri. U samo 7% veza u kojima je žena zaposlena, ovaj je kućanski posao ravnopravno raspoređen među partnerima, tj. glačanje rublja obavljaju podjednako i žene i njihovi partneri.

Sljedeći rutinski kućanski poslovi s „rang liste neravnopravnosti“ su mijenjanje posteljine, čišćenje sanitarnih prostorija i poslovi vezani za pranje rublja, poput stavljanja

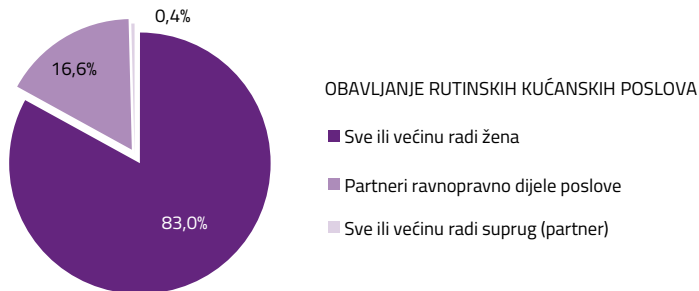
rublja u perilicu ili ručnog pranja, vješanja, slaganja i spremanja rublja. Sve su ovo među zaposlenim ženama koje žive sa svojim partnerima također većinom tipični „ženski poslovi“. Nakon njih slijede još pranje podova, brisanje prašine i briga za kućne biljke. Sve ove poslove u 80% ili više veza obavljaju većinom ili isključivo zaposlene žene. Kuhanje i priprema hrane pokazuje nešto malo veći postotak ravnopravnih veza od prethodno navedenih rutinskih kućanskih poslova (21%), ali među preostalim odgovorima gotovo isključivo je to opet posao koji rade žene. S iznimkom jedino brige za kućne ljubimce, koja predstavlja jedini relativno ravnopravno raspoređen posao među partnerima, svi preostali rutinski kućanski poslovi su poslovi koje većinom rade žene. Postoci odgovora koji upućuju na ravnopravnu podjelu poslova su ipak nešto zastupljeniji za pospremanje i stavljanje stvari na njihovo mjesto (34%), potom postavljanje i pospremanje stola nakon obroka (41%) te kupovinu namirnica i kućnih potrepština (48%).

Slika 3. Obavljanje rutinskih kućanskih poslova (N = 600)

3.3.1.2. Stupanj i smjer neravnopravnosti u podjeli poslova

Prikupljeni podaci o obavljanju rutinskih kućanskih poslova ukazuju na izrazitu rodnu neravnopravnost u njihovom obavljanju. U čak 83% veza sve ili većinu rutinskih kućanskih poslova obavljaju žene. U 16,6% veza oba partnera većinu rutinskih kućanskih poslova obavljaju ravnopravno, dok su u samo 0,4% veza muškarci ti koji obavljaju sve ili većinu rutinskih kućanskih poslova.

Slika 4. Obavljanje rutinskih kućanskih poslova (N = 600)

3.3.1.3. Koliko vremena tko radi?

Žene su upitane da procijene prosječan broj sati koje tijekom **jednog prosječnog tjedna** provedu obavljajući sve prethodno navedene rutinske kućanske poslove. Nakon toga su zamoljene da istu takvu procjenu daju i za svog partnera. 99% žena moglo je dati takvu procjenu za sebe, dok samo 1% njih to nisu mogle procijeniti. Za svog partnera je 5% žena reklo da ne znaju ili ne mogu procijeniti koliko im vremena treba za takve poslove, dok je preostalih 95% žena dalo procjenu broja sati i za svog partnera.

Prikupljeni podaci pokazuju da žene obično provode 15 sati tjedno⁹ obavljajući rutinske kućanske poslove (50% žena provodi između 9 i 22 sata tjedno obavljajući takve poslove), dok njihovi partneri, prema izjavama žena, obično provode oko 4 i pol sata tjedno obavljajući takve poslove (50% muškaraca provodi između 2 i 8 sati tjedno). Žene, dakle, procjenjuju da njihovi partneri, generalno gledajući, provode više od trostruko manje vremena obavljajući rutinske kućanske poslove nego one.¹⁰

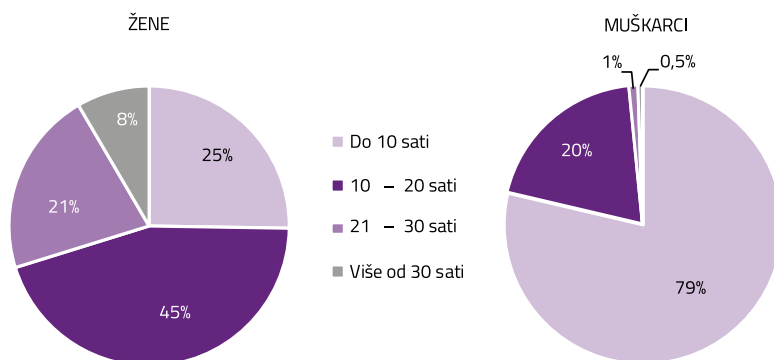
Prevedemo li ove brojke na dnevnu bazu, to bi značilo da većina žena svaki dan provode između jednog i pol i 3 sata obavljajući rutinske kućanske poslove. Za muškarce to pak znači da dnevno takve poslove obično rade između 17 minuta i jednog sata.

Kategoriziramo li podatke o vremenu provedenom u obavljanju rutinskih kućanskih

⁹ Medijan vrijednost. S obzirom da su Kolmogorov-Smirnovljevi testovi pokazali kako distribucije prosječnih sati provedenih obavljajući rutinske kućanske poslove i za muškarca i za ženu nisu normalno distribuirane, korektnije je kao mjeru centralne tendencije tumačiti medijane, a ne aritmetičke sredine.

¹⁰ Ova je razlika statistički značajna ($Z = -20,438$; $p < 0,001$) što znači da možemo zaključiti kako i u populaciji žena koje su zaposlene i žive sa svojim partnerima, a ne samo na našem uzorku od 600 žena, također postoji ovakav trend.

poslova na tjednoj bazi u skupine prema broju sati, dobivamo informacije prikazane na slici 5. Iz ove je slike vidljivo da najveći dio zaposlenih žena koje žive sa svojim partnerima (45%) tjedno provede između 10 i 20 sati radeći rutinske kućanske poslove poput kuhanja i pripreme hrane, pospremanja, pranja, peglanja i sl. Jedna četvrtina žena provede do 10 sati, a nešto manje od četvrtine (njih 21%) provede između 21 i 30 sati radeći rutinske kućanske poslove. Oko 8% zaposlenih žena koje žive sa svojim partnerima tjedno provede više od 30 sati radeći rutinske kućanske poslove. Za razliku od žena, velika većina njihovih partnera – gotovo 80% – je u kategoriji do 10 sati tjedno, a 20% ih je u kategoriji od 10 do 20 sati tjedno. Razlika u broju sati provedenih radeći rutinske kućanske poslove između žena i njihovih partnera je veća nego kod bilo kojih drugih kućanskih i obiteljskih poslova.

Slika 5. Broj sati tjedno provedenih obavljajući rutinske kućanske poslove

3.3.1.4. *Koje žene provode više vremena obavljajući rutinske kućanske poslove?*

Analize pokazuju da su najjači prediktori za to koliko će sati tjedno žene provesti obavljajući rutinske kućanske poslove stupanj neravnopravnosti u podjeli poslova između žene i partnera i broj sati tjedno za koje je žena procijenila da njezin partner radi rutinske kućanske poslove. Drugim riječima, što je jača neravnopravnost u podjeli kućanskih poslova u korist muškarca (odnosno, što žene rade više, a muškarci manje), to žene više vremena provode radeći te poslove. No istovremeno, žene koje više vremena provode radeći kućanske poslove procjenjuju da i njihovi partneri više obavljaju takve poslove.

Za ovaj su nalaz moguća dva objašnjenja. Prvo objašnjenje jest da u nekim vezama zaista oba partnera zajednički ulažu više vremena u ovakve poslove iz raznoraznih razloga (objektivne potrebe, sklonost higijeni i sl.), iako žene obično ulažu mnogo više vremena od svojih partnera. Drugo objašnjenje tiče se razlike u procijenjenom broju sati koje partneri žena provode obavljajući takve poslove i stvarnom broju tih sati. Moguće je da tradicionalnije žene procjenjuju broj sati koje njihovi partneri provedu obavljajući

ovakve poslove (što bi činilo sustavnu pogrešku), ili da jednostavno te vrste procjena nisu dovoljno precizne pri čemu neke žene precjenjuju, a neke podcjenjuju broj sati rada svojih partnera.¹¹ Nažalost, nismo u mogućnosti donijeti zaključak o tome koje je od ovih potencijalnih objašnjenja plauzibilno. Dodatno, utvrđeno je i da visokoobrazovane žene, ali i žene koje imaju visokoobrazovane partnere provode nešto manje vremena radeći rutinske kućanske poslove.

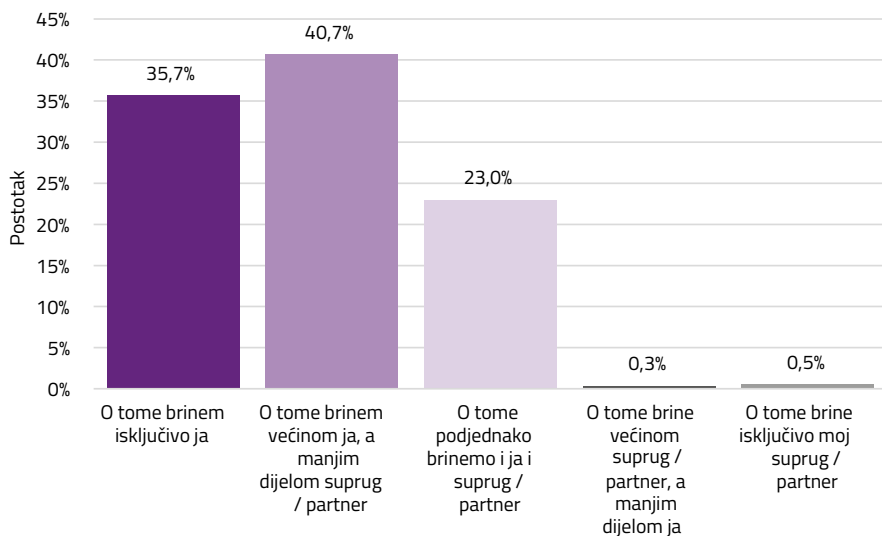
3.3.1.5. Tko brine o tome da poslovi budu obavljani?

Osim što žene rade mnogo veći broj rutinskih kućanskih poslova, a samim time provode i znatno više vremena radeći te poslove nego njihovi partneri, zanimljivo je pogledati još jednu dimenziju kućanskih poslova, a to je ona vezana za mentalni rad. Sociologinja Suzan Walzer još je krajem 1990-ih godina utvrdila da žene rade više intelektualnog, mentalnog i emocionalnog rada vezanog za odgoj djece i održavanje kućanstva. One također ulažu više vremena u učenje i obradbu novih informacija vezanih za kućanske poslove te brigu i odgoj djece (Walzer, 1998).

U ovom smo istraživanju za svaku skupinu kućanskih i obiteljskih poslova nakon pitanja o podjeli poslova i vremenu utrošenom na njihovo obavljanje, ženama postavili i pitanje o tome tko se u njihovoj obitelji brine, odnosno vodi računa o tome da navedeni kućanski poslovi budu obavljani.

Kod rutinskih kućanskih poslova odgovori na ovo pitanje ne samo da su u skladu s nalazima o rodnoj neravnopravnosti u obavljanju ovih poslova, već pokazuju da je briga o tome da rutinski kućanski poslovi budu obavljani gotovo isključivo na ženama (vidi sliku 6). Naime, 36% žena odgovorilo je da o tome brinu isključivo one, a 41% da o tome brinu većinom one, a manjim dijelom njihov partner. Manje od jedne četvrtine žena (23%) odgovorilo je da o tome podjednako brinu i ona i njezin partner. Udio žena koje su odgovorile da o obavljanju rutinskih kućanskih poslova većinom ili u potpunosti brine njihov suprug/partner je gotovo zanemariv - manje od 1%. Za ilustraciju možemo reći da na svake četiri zaposlene žene njih tri gotovo samostalno mentalno i emocionalno brinu o kućanstvu u kojem žive sa svojim partnerom (i ponekad ostalim članovima obitelji), dok samo jedna od četiri zaposlene žene taj mentalni posao ravnopravno dijeli sa svojim partnerom. Žena koje o tome uopće ne moraju brinuti gotovo uopće nema.

¹¹ To bi činilo neku vrstu slučajne pogreške, koja bi se – u idealnom slučaju – uprosječivanjem trebala poništiti.

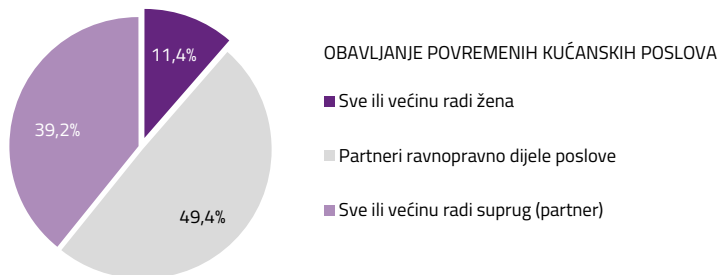

Slika 6. Briga o tome da rutinski kućanski poslovi budu obavljani (N = 600)

3.3.2. Povremeni kućanski poslovi

3.3.2.1. Tko radi što?

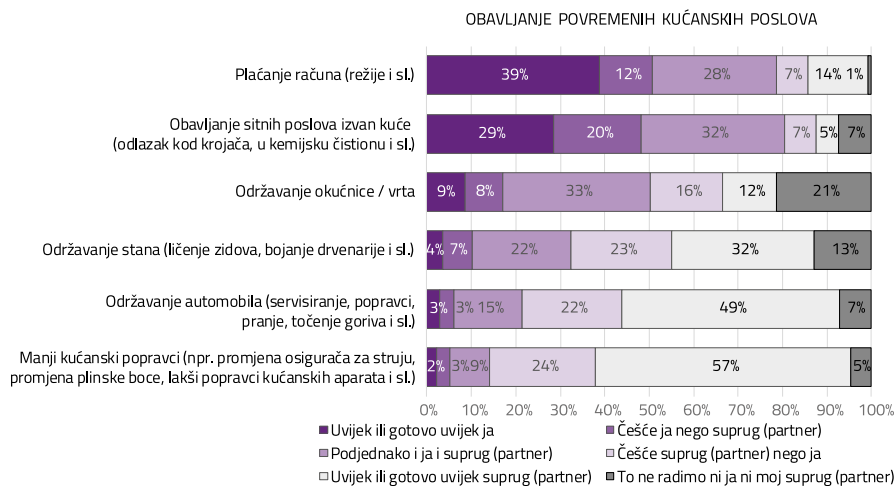
Podaci o podjeli povremenih kućanskih poslova pokazuju da su plaćanje računa i obavljanje sitnih poslova izvan kuće, poput odlaska kod krojača, u kemijsku čisti-onicu i sl. poslovi koje pretežno obavljaju žene. Za razliku od toga, manji kućanski poslovi poput promjene osigurača za struju, promjene plinske boce i lakših popravaka kućanskih aparata tipično su „muški poslovi“. Kao tipično muški poslovi ističu se još održavanje automobila (što uključuje servisiranje, popravke, pranje, točenje goriva i sl.) i održavanje stana (npr. ličenje zidova, bojenje drvenarije i sl.). No ti su poslovi, za razliku od onih „tipično ženskih“, mnogo rjeđi i većinu njih je potrebno obavljati obično tek na godišnjoj bazi ili čak i rjeđe.

Slika 7. Obavljanje povremenih kućanskih poslova (N = 600)

3.3.2.2. Stupanj i smjer neravnopravnosti u podjeli poslova

Analiza stupnja i smjera neravnopravnosti pokazuje da u 49,4% veza oba partnera većinu povremenih kućanskih poslova obavljaju ravnopravno, u 39,2% veza muškarci obavljaju sve ili većinu povremenih kućanskih poslova, dok u 11,4% veza sve ili većinu povremenih kućanskih poslova obavljaju žene.

Slika 8. Obavljanje povremenih kućanskih poslova (N = 600)

3.3.2.3. Koliko vremena tko radi?

Da bismo utvrdili koliko vremena žene i njihovi partneri provode obavljajući povremene kućanske poslove, žene smo zamolili da daju procjenu broja sati za sebe i svog partnera. Za razliku od rutinskih poslova i poslova veznih za brigu o djeci koji zahtijevaju češće aktivnosti pa je vrijeme za njihovo provođenje lakše procijeniti u kraćem vremenskom intervalu (jedan tjedan), za rutinske su kućanske poslove žene davale procjenu utrošenog vremena tijekom nešto dužeg vremenskog intervala - jednog prosječnog mjeseca. 98% žena mogle su dati takvu procjenu koja se odnosi na njih osobno, dok 2% njih to nije moglo procijeniti. Za svoje partnere je 6% žena reklo da ne znaju ili ne mogu procijeniti koliko vremena im treba za takve poslove, dok je preostalih 94% žena navelo procjenu broja sati.

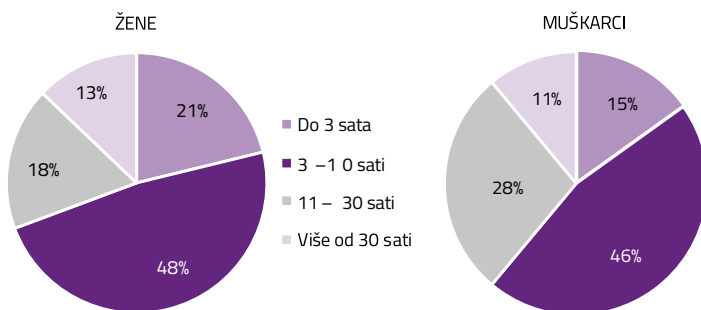
Podaci pokazuju da žene najčešće provode oko 6 sati mjesečno (medijan vrijednost¹²) obavljajući povremene kućanske poslove (50% žena provodi između 3 i 15 sati mjesečno obavljajući takve poslove), dok njihovi partneri, prema izjavama žena, obično provode oko 10 sati mjesečno obavljajući takve poslove (50% muška-

¹² S obzirom da su Kolmogorov-Smirnovljevi testovi pokazali kako distribucije prosječnih sati provedenih obavljajući povremene kućanske poslove i za muškarca i za žene nisu normalno distribuirane, korektnije je kao mjeru centralne tendencije tumačiti medijane, a ne aritmetičke sredine.

raca provodi između 4 i 20 sati mjesečno). Ova je razlika statistički značajna,¹³ što znači da u populaciji muškarci (barem prema procjenama svojih partnerica) provode nešto više vremena obavljajući povremene kućanske poslove od svojih partnerica. No treba napomenuti da ova razlika nije ni približno tako velika kao što je to riječ u vremenu potrebnom za provedbu rutinskih kućanskih poslova te da povremeni kućanski poslovi zahtijevaju mnogo rjeđi i vremenski kraći angažman.

Muškarci obično, prema procjenama žena, tijekom jednog tjedna provode između jednog i 4,5 sata tjedno, a žene između 45 minuta i 3,5 sata radeći povremene kućanske poslove. Za muškarce je to nešto manje od vremena koje provode radeći rutinske kućanske poslove, dok je za žene razlika u vremenu provedenom radeći rutinske i povremene kućanske poslove znatno veća - žene mnogo više vremena rade povremene rutinske poslove poput glačanja, čišćenja, pospremanja itd.

Kategorizacija podataka o vremenu provedenom u obavljanju povremenih kućanskih poslova u skupine prema broju sati tijekom jednog prosječnog mjeseca prikazana je na slici 9, iz koje je vidljivo da je nešto više muškaraca nego žena u skupini 10 do 30 sati mjesečno, no razlika u distribuciji između muškaraca i žena nije velika.

Slika 9. Broj sati mjesečno provedenih obavljajući povremene kućanske poslove

3.3.2.4. Koje žene provode više vremena obavljajući povremene kućanske poslove?

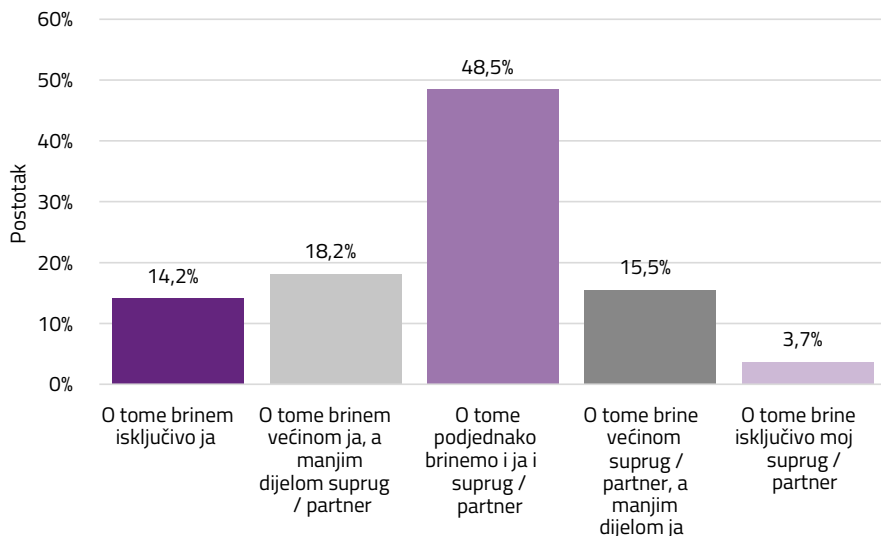
Utvrđeno je da žene koje više vremena obavljaju povremene kućanske poslove procjenjuju da i njihovi partneri također više vremena rade te poslove. Nadalje, više vremena na obavljanje povremenih kućanskih poslova odvajaju one žene čiji partneri manje sudjeluju u izvršavanju tih poslova, a dijelom i niže obrazovane žene u odnosu na one visokoobrazovane.

3.3.2.5. Tko brine o tome da poslovi budu obavljeni?

Brigu o povremenim kućanskim poslovima partneri u najvećem udjelu veza (48,5%) dijele ravnopravno. U preostalim vezama ipak o tome u nešto većoj mjeri

¹³ Wilcoxon Signed Ranks Test po spolu (za zavisne uzorke): $Z = -3,678$; $p < 0,001$.

brinu žene (32%) nego muškarci (19%). Povremeni kućanski poslovi su jedini kućanski poslovi koje nešto više rade muškarci nego žene, no zanimljivo je da mentalni dio posla ipak više pada na žene - one su nešto češće te koje vode računa da ti poslovi budu obavljani.

Slika 10. Briga o tome da povremeni kućanski poslovi budu obavljani (N = 600)

3.3.3. Briga za djecu

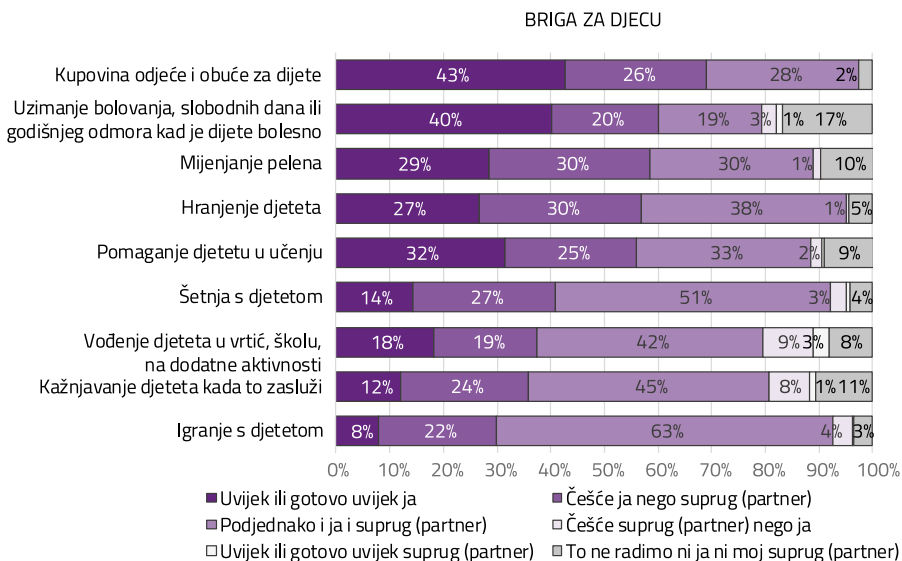
Odgovori na pitanja o brizi za djecu prikupljeni su od 503 ispitanice koje ili imaju zajedničko dijete sa svojim trenutnim suprugom (partnerom) (n = 480), ili su zajednički s njim skrbili o njegovom (n = 22) ili njezinom (n = 23) djetetu iz prijašnje veze ili braka (moguće su i kombinacije). S obzirom da mnoge žene koje su ispunjavale anketni upitnik imaju već odraslu djecu,¹⁴ na početku dijela upitnika koji se odnosio na brigu o djeci bila je navedena sljedeća uputa: „Ako su djeca starija, odgovorite kako ste postupali dok su bila mala.“ Te su upute sličnog sadržaja ponavljane na svim pitanjima koja su zahtijevala procjene vezane za brigu o djeci.

3.3.3.1. Tko radi što?

Kod svih poslova vezanih za brigu o djeci, žene su više angažirane od muškaraca, iako kod raznih poslova mnogi partneri ravnopravno dijele angažman. Aktivnosti oko kojih se najviše angažiraju žene su kupovina odjeće i obuće za dijete i uzimanje bolovanja, slobodnih dana i godišnjeg odmora kada je dijete bolesno. Žene se također mnogo

¹⁴ 27% zaposlenih žena koje su ujedno i majke u vrijeme provedbe istraživanja imalo je najmlađe dijete koje je već punoljetno.

više od svojih partnera bave mijenjanjem pelena, hranjenjem djeteta i pomaganjem djetetu u učenju. Aktivnosti za koje možemo reći da su najravnopravnije podijeljene među partnerima su igranje s djetetom i šetnja s djetetom, iako su i ovdje ipak mnogo više angažirane žene.

Slika 11. Briga za djecu (N = 503)

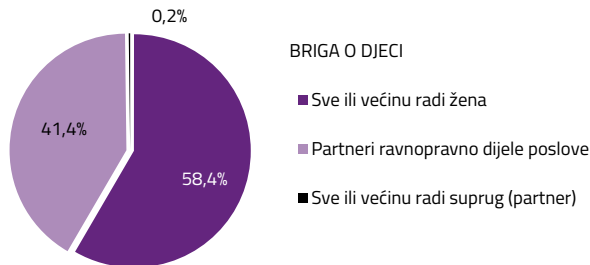
Dodatno je učinjena i analiza prosječnih odgovora o raspodjeli pojedinih poslova vezanih za brigu o djecu između žena i njihovih partnera s obzirom na dob žena. Žene su podijeljene u dvije skupine prema dobi: one u dobi do 40 godina (u uzorku ih je 241 ili 48% od onih koje su ujedno i majke) te žene starije od 40 godina (njih je u našem uzorku bilo 262 ili 52%).

Rezultati pokazuju da je do statistički značajne razlike između generacija došlo kod obavljanja sljedećih poslova vezanih za djecu: kažnjavanje djeteta kada to zasluži, igra s djetetom, pomaganje djetetu u učenju te mijenjanje pelena. Iako sve ove aktivnosti (kao, uostalom, i sve ostale aktivnosti vezane za brigu o djeci), češće obavljaju žene nego njihovi partneri, možemo reći kako je s vremenom ipak došlo do određenih pomaka u smjeru povećanog angažmana muškaraca u navedenim aktivnostima vezanim za brigu o djeci.

3.3.3.2. Stupanj i smjer neravnopravnosti u podjeli poslova

Utvrđeno je da poslove vezane za brigu o djecu ili isključivo ili većinom rade žene, ili su oni ravnopravno podijeljeni među partnerima, dok veza u kojima te poslove

većinom ili u potpunosti obavljaju muškarci gotovo uopće nema. Naime, u 58,5% veza sve ili većinu poslova vezanih za brigu o djeci rade žene. U 41,4% veza partneri ravnopravno brinu o djeci, dok veza u kojima sve ili većinu brige o djeci obavljaju muškarci gotovo da i nema, odnosno samo ih je 0,2%.

Slika 12. Obavljanje poslova vezanih za brigu o djecu (N = 503)

3.3.3.3. *Koliko vremena tko radi?*

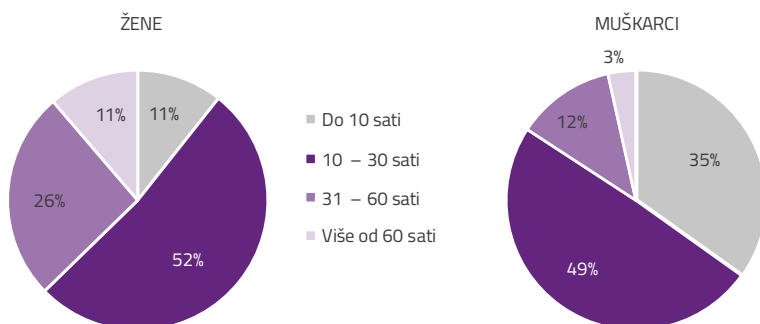
Prikupljeni podaci pokazuju da žene provode oko 24 sata tjedno (medijan vrijednost¹⁵) obavljajući poslove vezane za brigu o djeci (50% žena provodi između 14 i 40 sata tjedno obavljajući takve poslove), dok njihovi partneri, prema izjavama žena, obično provode oko 10 sati tjedno obavljajući takve poslove (50% muškaraca provodi između 7 i 21 sata tjedno). Ova je razlika statistički značajna,¹⁶ što znači da možemo zaključiti kako i u populaciji žena koje imaju djecu, zaposlene su i žive sa svojim partnerima također postoji ovakav trend.

Prevedemo li ove brojke na dnevnu bazu, to bi značilo da većina žena svaki dan provode između 2 i 6 sati obavljajući poslove vezane za brigu o djeci. Za muškarce to pak znači da dnevno takve poslove obično rade između jednog i 3 sata.

Više od pola zaposlenih žena koje žive sa svojim partnerima (52%) tjedno provede između 10 i 30 sati radeći poslove vezane za brigu o djeci poput hranjenja, igranja, pomaganja u učenju, vođenja na aktivnosti i sl. Jedna četvrtina žena provede 30 do 60 sati tjedno, dok po 11% žena provodi manje od 10 sati tjedno ili čak više od 60 sati tjedno. Gotovo polovica muškaraca (49%) je kao i većina žena svrstana u kategoriju 10 do 30 sati tjedno, no muškarci su manje nego žene zastupljeni u kategorijama s više sati rada tjedno (više od 30 ili više od 60 sati), a više su nego žene zastupljeni u najnižoj kategoriji s do 10 sati tjedno.

¹⁵ S obzirom da su Kolmogorov-Smirnovljevi testovi pokazali kako distribucije prosječnih sati provedenih obavljajući rutinske kućanske poslove i za muškarca i za ženu nisu normalno distribuirane, korektnije je kao mjeru centralne tendencije tumačiti medijane, a ne aritmetičke sredine.

¹⁶ Wilcoxon Signed Ranks Test po spolu (za zavisne uzorke): $Z = -15,950$; $p < 0,001$.

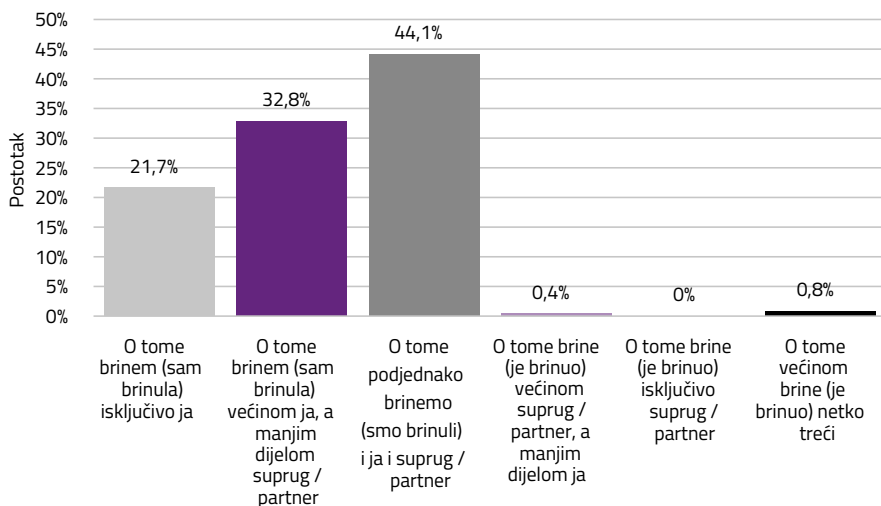
Slika 13. Broj sati tjedno provedenih obavljajući poslove vezane za brigu o djeci

3.3.3.4. Koje žene provode više vremena obavljajući poslove vezane za brigu o djeci?

Analize podataka pokazale su da žene koje provode više vremena brinući o djeci procjenjuju da i njihovi partneri provode više vremena brinući o djeci. No, pomalo iznenađujuće, podaci pokazuju da nema razlike u vremenu provedenom u brizi za djecu među parovima s jednim i onima s više djece. To može značiti da naprosto postoje parovi u kojima i žena i njezin partner ulažu više vremena u aktivnosti s djecom, bez obzira na to koliko djece imaju. Utvrđeno je također da više vremena u aktivnostima vezanim za djecu provode mlađe žene, ali i žene čiji partneri manje sudjeluju u obavljanju aktivnosti vezanih za brigu o djeci.

3.3.3.5. Tko brine o tome da poslovi budu obavljani?

Mentalni posao vezan za brigu o tome da poslovi vezani za djecu budu obavljani također većinom pada na žene: u 22% slučajeva žena sama brine o tome, a u 33% žena snosi većinu mentalnog posla, dok manjim dijelom sudjeluje i njezin partner. U 44% veza partneri zajednički obavljaju mentalni posao vezan za brigu o djeci, dok je broj veza u kojima o tome brinu većinom ili isključivo muškarci zanemarivo malen, odnosno manje od pola posto.

Slika 14. Briga o tome da poslovi vezani za brigu o djeci budu obavljani

3.3.3.6. Tko pomaže oko djece?

Nakon pitanja o podjeli poslova vezanih za brigu o djeci s partnerom, žene su u anketnom upitniku odgovarale i na pitanje o tome tko još od članova obitelji sudjeluje u brizi za dijete/djecu. Ako su djeca starija, odgovarale su kako je bilo dok su bila mala. 30% žena odgovorilo je da nitko od članova obitelji ne pomaže u brizi za djecu. 44% žena navelo je da im pomažu njezini roditelji (jedan ili oba), a 38% da pomažu partnerovi roditelji (također jedan ili oba). Oko 9% žena navelo je da u brizi za djecu pomaže neki drugi član njezine obitelji, a oko 5% da pomaže neki drugi član partnerove obitelji. Nešto manje od 4% žena navelo je još da im pomaže neka druga osoba.

Zanimalo nas je postoji li razlika u tome tko ženama pomaže u brizi oko djece danas i nekad pa smo analizirali odgovore žena u dobi do 40 godina starosti za koje je prosječna dob najmlađeg djeteta u vrijeme provedbe ovog istraživanja bila pet godina te žena starijih od 40 godina, čija najmlađa djeca u prosjeku danas imaju 18,5 godina.

Analiziran je i „generacijski pomak“, tj. količina pomoći koje dobivaju žene u dobi do 40 godina starosti (žene s mlađom djecom) u odnosu na žene starije od 40 godina (žene sa starijom djecom). Među ženama s mlađom djecom danas je manje onih koje nemaju nikakvu pomoć oko djeteta (25% u odnosu na 34% među ženama čija su djeca danas već punoljetna). Ženini roditelji u mlađim generacijama žena češće pomažu oko djeteta nego što su to činile generacije prije, jednako kao i članovi partnerove obitelji (ne računajući ipak partnerove roditelje čiji se angažman nije

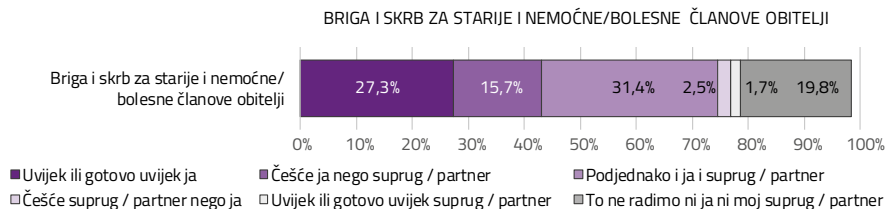
značajno mijenjao). S druge strane, smanjio se udio žena koje u brizi za djecu imaju pomoć neke druge osobe koja nije član njihove ili partnerove obitelji.

Za one žene koje su navele da postoji neka osoba koja pomaže u poslovima vezanim za brigu o djeci, postavljeno je i pitanje o učestalosti takve pomoći. Većina žena odgovorila je da je takva pomoć povremena (27%) ili rijetka, tj. samo u izvanrednim situacijama (19%), dok oko jedne četvrtine žena takvu pomoć ima često ili svakodnevno.

Analize pokazuju da i broj sati tjedno koje žene i njihovi partneri provode obavljajući poslove vezane za brigu o djeci ne opada s učestalošću pomaganja drugih članova obitelji. Drugim riječima, među parovima koji imaju djecu nema razlike u broju sati koje žene i njihovi partneri provode u brizi za djecu bez obzira na to koliko im često drugi članovi obitelji pomažu. Možemo samo pretpostaviti da je tome tako jer oni parovi koji imaju više aktivnosti i obaveza oko djece dobivaju i više pomoći. Drugim riječima, vjerojatno bi takvi parovi bez pomoći članova obitelji provodili još više vremena obavljajući poslove vezane za brigu o djeci.

3.3.4. Briga za starije i nemoćne, teško bolesne članove obitelji

Od 600 ispitanih žena, njih 20% (121 žena) odgovorilo je da u njihovoj obitelji postoji barem jedna starija i/ili nemoćna, teško bolesna osoba o kojoj treba skrbiti. Tim su ženama postavljena dodatna pitanja o skrbi za te osobe čije podatke prikazujemo u ovom dijelu.

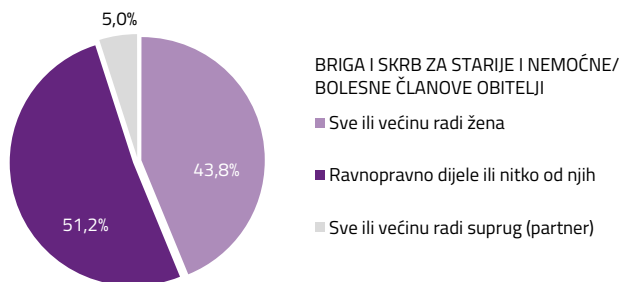

Slika 15. Briga i skrb za starije i nemoćne/bolesne članove obitelji (N = 121)

Briga i skrb za starije i nemoćne ili teško bolesne članove obitelji također je većinom ženski posao. Naime, 27% žena odgovorilo je da takve poslove uvijek ili gotovo uvijek rade one, a 16% da češće rade one nego njihov partner. Nešto manje od trećine žena (31%) navele je da ona i partner podjednako dijele takve poslove, dok je samo 4% žena koje su rekly da se tim poslovima češće ili uvijek posvećuje njihov partner. Dodatno, 20% žena navele je da takve poslove ne rade ni one ni njihovi partneri, pri čemu je vjerojatno riječ o dobivanju institucionalne pomoći za osobe kojima je potrebna skrb.

Slika 16 pojednostavljeno prikazuje neravnopravnost u obavljanju poslova vezanih za brigu i skrb o starijim i nemoćnim ili bolesnim članovima obitelji. Oko polovice

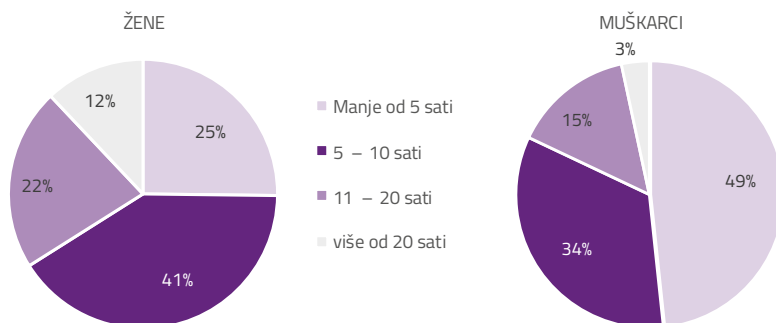
veza možemo okarakterizirati ravnopravnima u obavljanju takvih poslova (što znači da ih ili rade oba partnera ili ni jedan od njih), dok u većini preostalih veza ove vrste poslova obično obavlja žena.

Slika 16. Obavljanje poslova vezanih za brigu i skrb o starijim i nemoćnim ili bolesnim članovima obitelji (N = 121)

Utvrđeno je da žene obično provode između 4 i 14 sati tjedno obavljajući poslove skrbi i brige za starije ili nemoćne članove obitelji (medijan vrijednost je 6 sati), dok njihovi partneri nešto manje, između 2 i 10 sati tjedno (medijan vrijednost iznosi 5 sati). Iako ova razlika u broju sati tjedno između žena i njihovih partnera nije velika, ona je ipak statistički značajna,¹⁷ što znači da i u populaciji zaposlene žene provode više sati tjedno brinući za starije i nemoćne članove obitelji od svojih partnera.

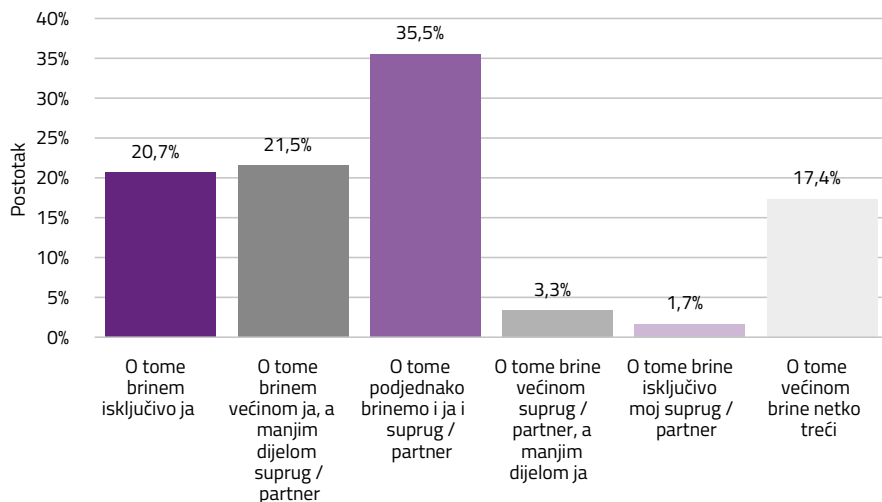
Kategorizacija podataka o vremenu provedenom u obavljanju aktivnosti vezanih za brigu i skrb o starijim i/ili nemoćnim, teško bolesnim članovima obitelji tijekom jednog prosječnog tjedna prikazana je na slici 17, iz koje je vidljivo da je najviše muškaraca u kategoriji brige za starije i nemoćne do 5 sati tjedno, dok je najviše žena u kategoriji 5 do 10 sati tjedno.

Slika 17. Broj sati tjedno provedenih obavljajući aktivnosti vezane za brigu i skrb o starijim i/ili nemoćnim, teško bolesnim članovima obitelji (N = 121)

¹⁷ Z = -4,576; p < ,001

Pitanje vezano za mentalni rad, odnosno vođenje brige o tome da takvi poslovi budu obavljani, pokazuje da i to većinom pada na žene (21% žena je odgovorilo da isključivo one brinu o tome, a 21,5% da većinom brinu one, a manjim dijelom njihov partner), dok u nešto više od jedne trećine veza (35,5%) partneri zajednički brinu o tome da poslovi vezani za brigu i skrb o starijim i/ili nemoćnim, teško bolesnim članovima obitelji budu obavljani. U 17% veza ni žena ni partner ne vode računa o takvim poslovima, već o tome većinom brine netko treći. Broj veza u kojima partner obavlja većinu ili sav mentalni rad o tome da bi takvi poslovi bili obavljani je vrlo malo, oko 5%.

Slika 18. Tko vodi računa o poslovima vezanim za brigu i skrb za starije i nemoćne, teško bolesne članove obitelji (N = 121)

3.3.5. Obiteljski poslovi sažeto

Tablica 4. Sažeti prikaz nalaza o obiteljskim poslovima

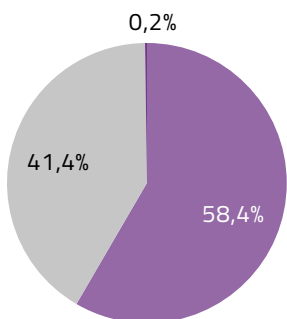
	Rutinski kućanski poslovi	Povremeni kućanski poslovi																
Popis poslova	<ul style="list-style-type: none"> • Kuhanje i priprema hrane • Pranje posuđa • Postavljanje i pospremanje stola nakon obroka • Poslovi vezani za pranje rublja (stavljanje u perilicu ili ručno pranje, vješanje, slaganje, spremanje) • Glačanje • Pospremanje, stavljanje stvari na njihovo mjesto • Usisavanje • Brisanje prašine • Pranje podova i sl. • Čišćenje sanitarnih prostorija • Kupovina namirnica i kućnih potrepština • Briga za kućnog ljubimca • Briga za kućne biljke • Mijenjanje posteljine • Svakodnevno namještanje (pospremanje) kreveta 	<ul style="list-style-type: none"> • Održavanje automobila (servisiranje, popravci, pranje, točenje goriva i sl.) • Manji kućanski popravci (npr. promjena osigurača za struju, promjena plinske boce, lakši popravci kućanskih aparata i sl.) • Održavanje stana (ličenje zidova, bojanje drvenarije i sl.) • Održavanje okućnice/vrta • Plaćanje računa (režije i sl.) • Obavljanje sitnih poslova izvan kuće (odlazak kod krojača, u kemijsku čistionu i sl.) 																
Tko radi više?	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kategorija</th> <th>Postotak</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Sve ili većinu radi žena</td> <td>83,0%</td> </tr> <tr> <td>Ravnopravno dijele ili nitko od njih</td> <td>16,6%</td> </tr> <tr> <td>Sve ili većinu radi muškarci</td> <td>0,4%</td> </tr> </tbody> </table>	Kategorija	Postotak	Sve ili većinu radi žena	83,0%	Ravnopravno dijele ili nitko od njih	16,6%	Sve ili većinu radi muškarci	0,4%	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kategorija</th> <th>Postotak</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Sve ili većinu radi suprug (partner)</td> <td>11,4%</td> </tr> <tr> <td>Ravnopravno dijele ili nitko od njih</td> <td>49,4%</td> </tr> <tr> <td>Sve ili većinu radi muškarci</td> <td>39,2%</td> </tr> </tbody> </table>	Kategorija	Postotak	Sve ili većinu radi suprug (partner)	11,4%	Ravnopravno dijele ili nitko od njih	49,4%	Sve ili većinu radi muškarci	39,2%
Kategorija	Postotak																	
Sve ili većinu radi žena	83,0%																	
Ravnopravno dijele ili nitko od njih	16,6%																	
Sve ili većinu radi muškarci	0,4%																	
Kategorija	Postotak																	
Sve ili većinu radi suprug (partner)	11,4%																	
Ravnopravno dijele ili nitko od njih	49,4%																	
Sve ili većinu radi muškarci	39,2%																	

Briga za djecu

- Uzimanje bolovanja, slobodnih dana ili godišnjeg odmora kad je dijete bolesno
- Mijenjanje pelena
- Igranje s djetetom
- Pomaganje djetetu u učenju
- Hranjenje djeteta
- Šetnja s djetetom
- Vođenje djeteta u vrtić, školu, na dodatne aktivnosti
- Kupovina odjeće i obuće za dijete
- Kažnjavanje djeteta kada to zasluži

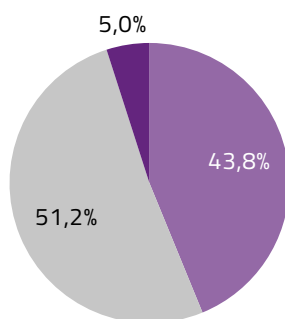
Briga za starije i nemoćne članove obitelji

Nisu specificirani pojedinačni poslovi, već se u anketnom upitniku pita općenito za aktivnosti vezane za brigu i skrb za starije i nemoćne/bolesne članove obitelji.

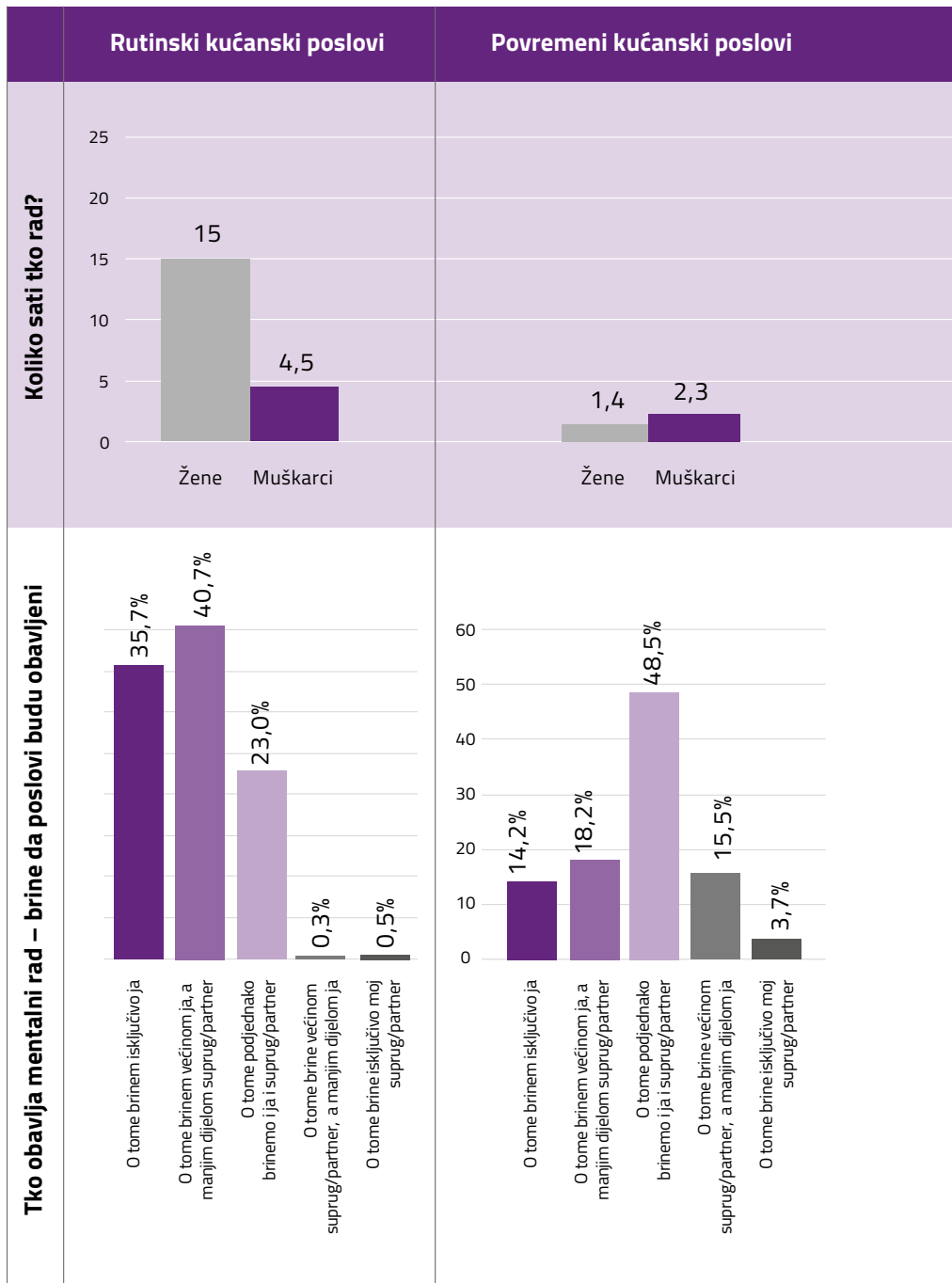
■ Sve ili većinu radi žena

■ Ravnopravno dijele ili nitko od njih

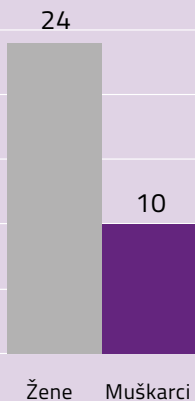

■ Sve ili većinu radi suprug (partner)

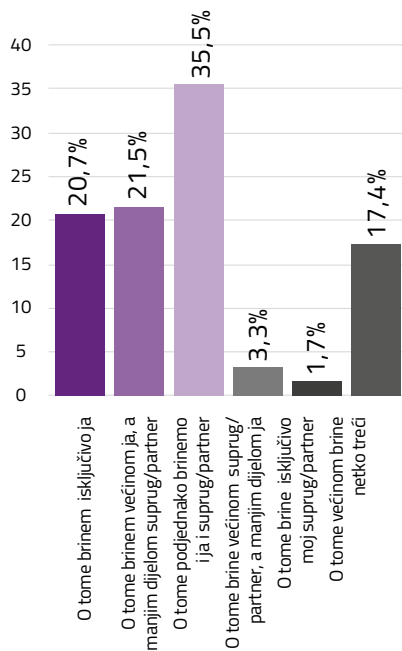
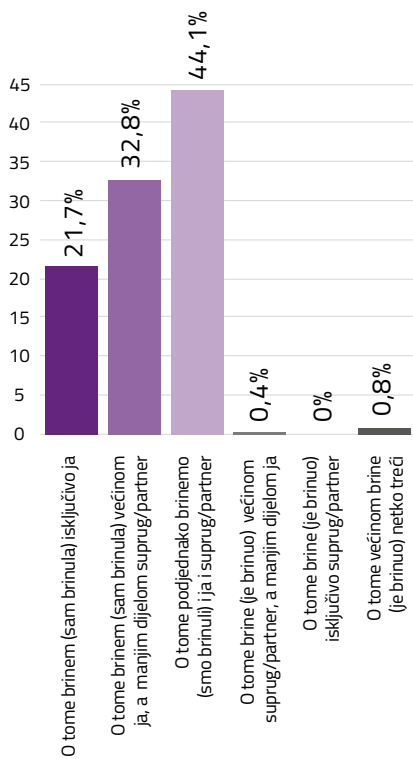
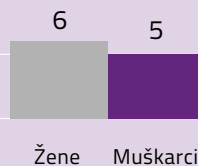
Tablica 4. Sažeti prikaz nalaza o obiteljskim poslovima (nastavak)

Briga za djecu

Briga za starije i nemoćne članove obitelji

3.3.6. Posljedice kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza na ženin privatni život

Iako je u ovom istraživanju glavni fokus, osim uvida u strukturu i dinamiku obavljanja obiteljskih i kućanskih poslova žena i njihovih partnera, na tome kako rodna podjela obiteljskih obaveza i kućanskih poslova utječe na profesionalni život zaposlenih žena, u anketni smo upitnik dodali i dva pitanja koje se tiču njihovog utjecaja na ženin privatni život. Žene su bile upitane jesu li zbog kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza barem jednom tijekom života unajmile plaćenu pomoć u kući (kućni/a pomoćnik/ica, spremač/ica ili sl.) te jesu li radi toga morale znatno smanjiti vrijeme spavanja na duže vremensko razdoblje.

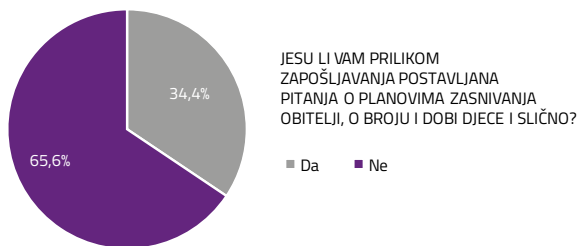
Samo je 8,3% žena navelo da su zbog kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza barem jednom unajmile plaćenu pomoć u kući. Takvu vrstu pomoći vjerojatnije će koristiti visokoobrazovane žene, one koje rade na rukovodećim pozicijama, žive u obiteljima iznadprosječnog imovinskog statusa i imaju ravnopraviju podjelu kućanskih poslova sa svojim partnerom.

Nalaz vezan za utjecaj obiteljskih obaveza na količinu sna je zabrinjavajući. Naime, **kako bi uspjele odrađivati sve kućanske i obiteljske obaveze, svaka druga žena barem je jednom u životu znatno smanjila količinu sna na duže vremensko razdoblje.** Analize pokazuju da, bez obzira na materijalni status obitelji, vrstu posla kojeg žena obavlja, broj djece i druge karakteristike, **jedino što ženama može pomoći u tome da im se smanji šansa za duža vremenska razdoblja s premalo sna jest partnerov angažman u brizi za dijete.**

3.4. Profesionalni (poslovni) život žena

Dio rezultata vezanih za profesionalni, odnosno poslovni život žena odnosi se na pitanja u anketnom upitniku o mjerama fleksibilnosti njihova posla, zahtjevima na poslu, količini sukoba između poslovnih i obiteljskih obaveza koje žene doživljavaju te odlukama žena o tome čemu u takvim situacijama češće daju prednost: poslu ili obitelji.

No za početak ćemo prikazati odgovore žena na pitanje o tome jesu li im prilikom zapošljavanja postavljena pitanja o planovima zasnivanja obitelji, o broju i dobi djece i slično, odnosno pitanja koja su zabranjena Zakonom o radu RH.

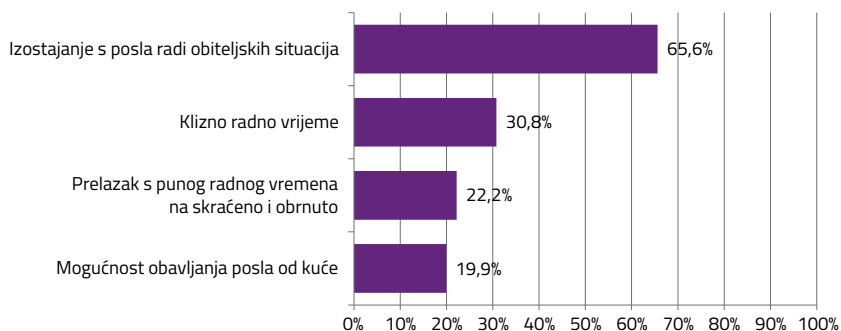

Slika 19. Postavljanje pitanja o planovima zasnivanja obitelji, broju djece i sl. prilikom zapošljavanja (N = 600)

Više od jedne trećine žena u uzorku (34,4%) odgovorilo je na ovo pitanje potvrdno, odnosno prilikom zapošljavanja su im postavljana neprimjerena pitanja osobne naravi o planovima zasnivanja obitelji, broju djece i slično, što ne bi smio biti kriterij prilikom zapošljavanja. Navedimo, usporedbe radi, da je jedno prijašnje sociološko istraživanje iz 2007. godine o diskriminaciji žena pri zapošljavanju u RH na uzorku nezaposlenih žena koje su bile prijavljene Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, pokazalo da je čak 63% nezaposlenih žena barem jednom tijekom razgovora za posao doživjelo postavljanje ovakvog pitanja (Galić i Nikodem, 2009). Ovaj je postotak, čini se, na populaciji zaposlenih žena dvostruko manji, ali i dalje zabrinjavajuće velik.

3.4.1. Fleksibilnost posla

Žene se međusobno razlikuju s obzirom na fleksibilnost posla kojeg rade. Tako dvije trećine žena izjavljuje da imaju mogućnost izostati s posla radi obiteljskih situacija ako je potrebno. Oko jedne trećine žena može koristiti klizno radno vrijeme, dok oko 20% žena mogu koristiti prelazak s punog radnog vremena na skraćeno i obrnuto i mogućnost obavljanja posla od kuće.

Slika 20. Mogućnosti korištenja mjera fleksibilnosti na poslu

Navedene mjere fleksibilnosti posla dostupnije su visokoobrazovanim ženama, onima koje rade na najvišim poslovnim pozicijama te ženama koje su samozaposlene ili zaposlene na neodređeno.

3.4.2. Zahtjevi na poslu

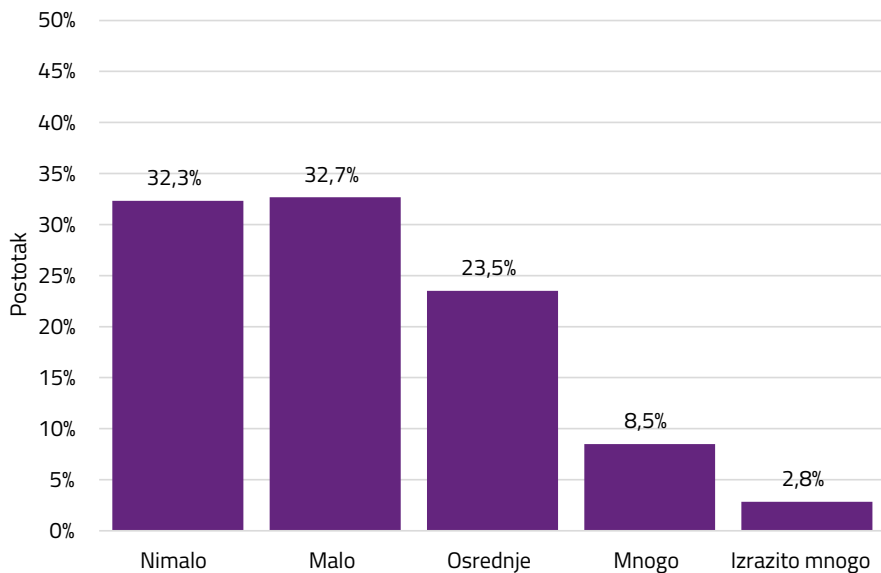
Od zahtjeva na poslu mjereni su oni za koje se smatralo da mogu najviše interferirati sa ženinim obiteljskim obavezama i obavljanjem kućanskih poslova, a to su rad u smjenama, rad vikendom, rad navečer ili noćni rad, poslovna putovanja i odnošenje posla kući. Podaci pokazuju da oko 29% žena stalno radi u smjenama, dok ih oko 20% stalno radi vikendom, a dodatnih 10% žena vikendom radi često. Oko 15% žena često ili stalno rade navečer ili noću, a oko 20% žena često ili stalno odnosi posao kući. Najrjeđa su poslovna putovanja na koja često ili stalno ide samo oko 4% zaposlenih žena.

Analize s ciljem utvrđivanja kako pojedini zahtjevi na poslu interferiraju s vremenom koje žene provode radeći obiteljske i kućanske poslove pokazale su sljedeće:

- žene koje češće odlaze na poslovna putovanja nešto manje vremena provode radeći rutinske kućanske poslove, dok žene koje rade vikendima na rutinske kućanske poslove troše nešto više vremena tijekom tjedna;
- žene koje češće odnose posao kući nešto manje vremena provode radeći povremene kućanske poslove;
- bez obzira na to kakav posao rade i koliko je taj posao vremenski zahtjevan, to se ne odražava na količinu vremena koju žene provode sa svojom djecom;
- žene koje češće rade navečer ili noću, preko dana više vremena provode obavljajući aktivnosti vezane za brigu i skrb o starijim i nemoćnim ili teško bolesnim članovima obitelji.

3.4.3. Sukob obiteljskih i poslovnih obaveza

Na pitanje u kojoj se mjeri njihove obiteljske obaveze sukobljavaju s obavezama na poslu, oko jedne trećine žena odgovorilo je da se uopće ne sukobljavaju, dok je druga trećina žena odgovorila da se malo sukobljavaju. Oko 11% žena navelo je da je sukob između njihovih obiteljskih i poslovnih obaveza velik, odnosno da se te obaveze sukobljavaju mnogo ili izrazito mnogo.

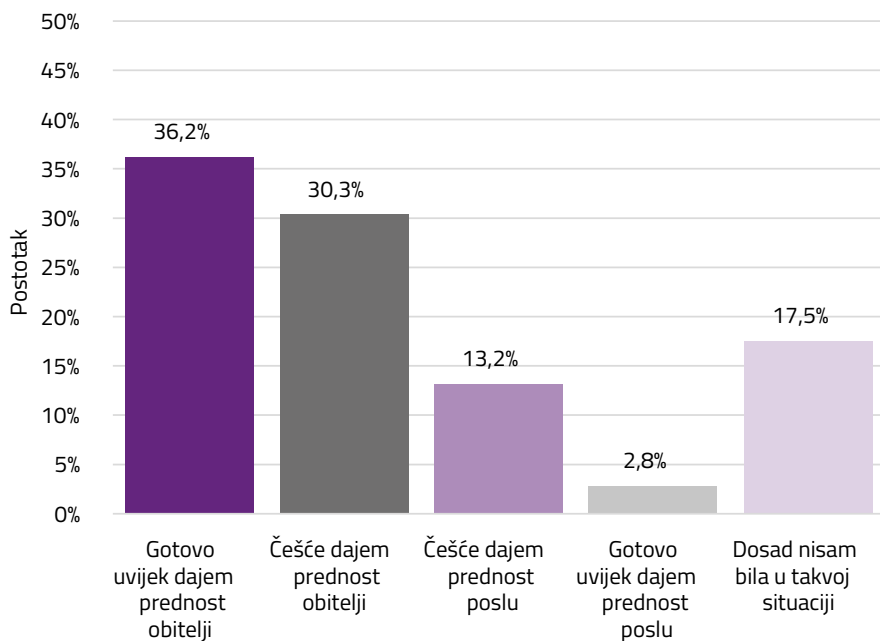

Slika 21. U kojoj se mjeri Vaše obiteljske obaveze sukobljavaju s Vašim obavezama na poslu? (N = 600)

Analize su pokazale da žene koje rade u privatnom sektoru doživljavaju nešto više sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza od žena koje su zaposlene u javnom sektoru, a isto vrijedi i za žene s višim stupnjem neravnopravnosti u podjeli poslova vezanih za brigu o djeci između njih i njihovih partnera.

3.4.4. Čemu žene daju prednost: obitelji ili poslu?

Samo je 17,5% žena izjavilo da dosad nikad nisu morale birati između obavljanja zahtjeva na poslu i obiteljskih obaveza. Među ostalim ženama, najveća većina njih, kad se nađe u takvoj situaciji, uvijek ili češće prednost daju obitelji nad poslom. Najveću šansu da će morati birati između posla i obitelji imaju žene koje su zaposlene na najvišim poslovnim pozicijama. Kad moraju birati između zahtjeva na poslu i obiteljskih obaveza, žene koje imaju djecu, češće prednost daju obitelji nego žene koje nemaju djecu, i to bez obzira na njihov stupanj obrazovanja, položaj u strukturi organizacije i sl. Veza između toga čemu žene daju prednost kad su prisiljene birati između zahtjeva na poslu i obiteljskih obaveza sa stupnjem neravnopravnosti u obavljanju poslova vezanih za brigu o djeci nije se pokazala statistički značajnom. To znači da će, ako se nađu u situaciji koja od njih zahtijeva da biraju, i one žene koje pretežito same brinu za djecu, ali i one koje ravnopravno s partnerom brinu o djeci, mnogo češće birati obitelj nego posao.

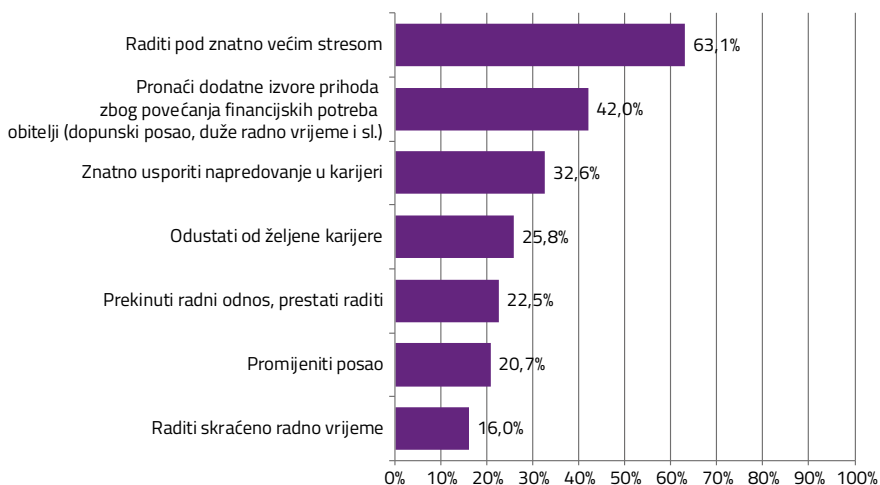

Slika 22. Čemu žene daju prednost kad moraju birati između zahtjeva na poslu i obiteljskih obaveza

3.5. Posljedice obiteljskih obaveza na profesionalni život žena

3.5.1. Briga za djecu i njihov odgoj – posljedice po ženinu karijeru

One žene koje su zajednički sa svojim partnerom odgajale barem jedno dijete (N = 503) upitali smo je li briga za djecu i njihov odgoj utjecala na njihovo zaposlenje na neki od sedam ponuđenih način, tj. jesu li zbog toga ikada morale učiniti nešto od navedenog. Kao moguće negativne posljedice obiteljskih obaveza (u ovom pitanju primarno vezanih za djecu), ponuđene su sljedeće: prekid radnog odnosa, promjena posla, rad na skraćeno radno vrijeme, odustajanje od željene karijere, primoranost na pronalaženje dodatnih izvora prihoda zbog povećanja financijskih potreba obitelji (kao što su dopunski posao, duže radno vrijeme i sl.) te rad pod znatno većim stresom. Deskripcija odgovora na ovo pitanje prikazana je na slici 48.

Slika 23. Udio žena koje su zbog brige za djecu i njihov odgoj morale... (N = 503)

Briga za djecu i njihov odgoj za većinu žena ima različite negativne posljedice po njihovu karijeru. Tu se posebno ističe rad pod znatno većim stresom što kao posljedicu brige za djecu doživljava gotovo dvije trećine žena. Sljedeća posljedica brige za djecu po ženinu karijeru jest primoranost na pronalaženje dodatnih izvora prihoda zbog povećanja potreba obitelji (kao što je dopunski posao, duže radno vrijeme i sl.), što je učinilo čak 42% žena.

Oko trećine zaposlenih žena s djecom izjavilo je da su zbog brige za djecu i njihov odgoj morale znatno usporiti napredovanje u karijeri, dok je čak četvrtina žena morala odustati od željene karijere. Nije zanemariv ni podatak da je 20% zaposlenih žena s djecom zbog brige za djecu odlučilo raditi skraćeno radno vrijeme.

Prosječan broj tih negativnih posljedica koje svaka žena osjeća je 2,2. Gotovo četvrtina žena doživjela je 4 ili više negativnih posljedica brige za djecu na razvoj njihove karijere.

Kao negativne posljedice brige za djecu i njihov odgoj po ženinu karijeru najčešće se događa da žena radi pod znatno većim stresom, da je primorana na pronalaženje dodatnih izvora prihoda te da mora znatno usporiti napredovanje u karijeri. Za sve ove posljedice postoji zajednički prediktor, a to je nesudjelovanje ženinih partnera u obavljanju poslova vezanih za brigu o djeci. Drugim riječima, žene čiji partneri ne sudjeluju u brizi o djeci imaju više šanse da će raditi pod znatno većim stresom, da će morati pronaći dodatne izvore prihoda, da će znatno usporiti ili skroz odustati od željene karijere. Od svih aktivnosti vezanih za kućanske i obiteljske poslove, partnerov angažman u brizi za djecu je najvažniji faktor koji može omogućiti zaposlenim majkama da izbjegnu brojne probleme i negativne posljedice koje briga za djecu i njihov odgoj može imati po njihov profesionalni život i razvoj karijere. Osim

partnerovog angažmana u brizi za djecu, važni faktori koji otežavaju razvoj profesionalnog života zaposlenih majki su i veći broj djece, slab imovinski status obitelji i rad u privatnom sektoru. Naime, žene koje imaju više djece, one koje dolaze iz obitelji niskog imovinskog statusa i one koje rade u privatnom sektoru doživljavaju više negativnih posljedica sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza.

Zavisna varijabla	Postotak žena koje su zbog brige za djecu i njihov odgoj doživjele pojedinu posljedicu	Statistički značajni prediktori	Tumačenje
1. Prekid radnog odnosa	22,5%	Rad u privatnom sektoru	Žene koje rade u privatnom sektoru imaju 2,6 puta veću šansu za prekid radnog odnosa kao posljedicu brige za djecu i njihov odgoj od žena koje rade u javnom sektoru.
2. Promjena posla	20,7%	Rad u privatnom sektoru	Žene koje rade u privatnom sektoru imaju 2,4 puta veću šansu da će zbog brige za djecu i njihov odgoj morati promijeniti posao od žena koje rade u javnom sektoru.
3. Rad u nepunom radnom vremenu	16,0%	Broj djece Visoka poslovna pozicija	Za svako dijete više, žene imaju 34% veću šansu da će raditi skraćeno radno vrijeme. Žene na najvišim poslovnim pozicijama (glavne direktorice, ravnateljice, članice uprave i sl.) imaju 3,2 puta veću šansu da će zbog brige za djecu i njihov odgoj moći raditi skraćeno radno vrijeme od žena koje su zaposlenice bez podređenih.
4. Odustajanje od željene karijere	25,8%	Broj djece Nesudjelovanje partnera u obavljanju poslova veznih za brigu o djeci	Za svako dijete više, žene imaju 29% veću šansu da će odustati od željene karijere. Što je veća neravnopravnost među partnerima u brizi za dijete, tj. što manje partner sudjeluje u obavljanju takvih aktivnosti, ženama se povećava šansa za odustajanje od željene karijere.

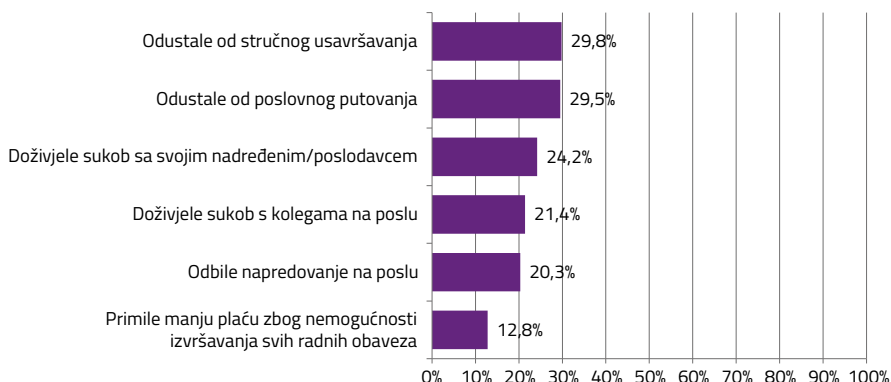
5. Znatno usporavanje napredovanja u karijeri	32,6%	Visoko obrazovanje Broj djece Nesudjelovanje partnera u obavljanju poslova veznih za brigu o djeci	Visokoobrazovane žene imaju 5 puta veću šansu da će zbog brige za djecu i njihov odgoj znatno usporiti napredovanje u karijeri od žena sa završenom samo osnovnom školom, a 1,8 puta veću šansu od žena sa srednjoškolskim obrazovanjem. Za svako dijete više, šansa za znatno usporavanje ženine karijere raste za 21%. Žene čiji partneri više sudjeluju u brizi o djeci i rade poslove poput hranjenja djeteta, mijenjanja pelena, pomaganja djetetu u učenju, uzimanja slobodnih dana kad je dijete bolesno i sl., brže će napredovati u karijeri.
6. Rad pod znatno većim stresom	63,1%	Nesudjelovanje partnera u obavljanju poslova veznih za brigu o djeci	Veći angažman partnera u brizi za djecu obavljanjem poslova poput hranjenja, igranja, šetnje, uzimanja bolovanja kad je dijete bolesno i sl., umanjuje šansu da će žena raditi pod stresom.
7. Primoranost na pronalaženje dodatnih izvora prihoda	42%	Broj djece Nesudjelovanje partnera u obavljanju poslova veznih za brigu o djeci Slab imovinski status obitelji	Za svako dijete više, žene imaju 31% veću šansu da će morati pronaći dodatni izvor prihoda. Žene čiji partneri više sudjeluju u brizi za dijete, imat će manju šansu za primoranost na pronalaženje dodatnih izvora prihoda. S porastom imovinskog statusa obitelji, smanjuje se šansa da će žena biti primorana na pronalaženje dodatnih izvora prihoda.

Tablica 5. Posljedice brige za djecu i njihov odgoj na profesionalni život zaposlenih žena – sažetak nalaza

Utvrđeno je i da su količina vremena kojeg žene provode obavljajući rutinske kućanske poslove (poput glačanja, pospremanja, čišćenja, kuhanja i sl.), kao i količina vremena koje provode obavljajući poslove vezane za brigu za djecu pozitivno povezane s količinom negativnih posljedica po njihovu karijeru. Drugim riječima, što žene više vremena provode obavljajući rutinske kućanske poslove i poslove vezane za brigu o djeci, to će doživjeti više negativnih posljedica po svoju karijeru, kao što su rad pod stresom, odustajanje ili usporavanje napredovanja u karijeri i sl.

3.5.2. Kućanski poslovi i ostale obiteljske obaveze – posljedice na profesionalni život žena

Osim pitanja o posljedicama brige za djecu, ispitali smo i moguće posljedice obavljanja kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza na profesionalni život zaposlenih žena. Žene su odgovarale na pitanja o tome jesu li ikad tijekom života zbog obavljanja kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza morale odustati od poslovnog putovanja ili stručnog usavršavanja, primile manju plaću zbog nemogućnosti izvršavanja svih radnih obaveza, odbile napredovanje na poslu ili doživjele sukob sa svojim nadređenim/poslodavcem ili sa svojim kolegama na poslu.

Slika 24. Udio žena koje su zbog kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza barem jednom u životu... (N = 503)

Podaci pokazuju da je 30% žena barem jednom tijekom života zbog kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza odustalo od stručnog usavršavanja i isto toliko njih odustalo od poslovnog putovanja. Oko jedne četvrtine žena je zbog obiteljskih obaveza doživjelo sukob s nadređenim ili poslodavcem, a nešto malo manje - oko 21% žena - su radi toga doživjele sukob sa svojim kolegama na poslu. Svaka peta zaposlena žena je jednom u životu odbila napredovanje na poslu radi obiteljskih obaveza, a oko 13% žena je zbog nemogućnosti izvršavanja svih radnih obaveza koje su se kosile s njihovim obiteljskim obavezama i kućanskim poslovima barem jednom primilo manju plaću.

Od šest navedenih negativnih posljedica obavljanja kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza na profesionalni život zaposlenih žena, žene u prosjeku doživljavaju njih 1,4. Otprilike 17% žena doživjelo je jednu takvu negativnu posljedicu, oko 22% žena doživjelo je dvije ili tri takve negativne posljedice, dok je preostalih 15% žena doživjelo četiri ili više navedenih negativnih posljedica obavljanja kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza na svoj profesionalni život.

Za negativne posljedice kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza na profesionalni život zaposlenih žena, kao što su odustajanje od poslovnog putovanja ili stručnog usavršavanja, odbijanje napredovanja na poslu, primanje manje plaće ili sukob s kolegama ili nadređenim, najčešći je prediktor rad u privatnom sektoru. Žene koje rade u privatnom sektoru imaju veću šansu da zbog različitih kućanskih poslova koje moraju obavljati za obitelj neće uspjeti izvršiti sve radne obaveze pa će zbog toga primiti manju plaću. U odnosu na žene koje rade u javnom/državnom sektoru, one zaposlene u privatnim tvrtkama imaju i veću šansu da će doživjeti sukob s poslodavcem ili nadređenom osobom, ali i sa svojim kolegama. Među visokoobrazovanim ženama je veća vjerojatnost da će zbog kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza morati odustajati od poslovnih putovanja, dok je za žene s više djece manje vjerojatno da će moći pohađati stručna usavršavanja, koja su često neophodna za napredovanje u karijeri.

Zavisna varijabla	Postotak žena koje su zbog obavljanja kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza doživjele pojedinu posljedicu	Statistički značajni prediktori	Tumačenje
1. Odustajanje od poslovnog putovanja	29,5%	<ul style="list-style-type: none"> • Visoko obrazovanje 	Visokoobrazovane žene imaju 2 puta veću šansu da će zbog obavljanja kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza barem jednom tijekom svoje karijere morati odustati od poslovnog putovanja od žena sa završenim samo srednjoškolskim obrazovanjem.
2. Odustajanje od stručnog usavršavanja	29,8%	<ul style="list-style-type: none"> • Broj djece 	Za svako dijete više, šansa da će žena odustati od stručnog usavršavanja zbog kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza raste za 33%.
3. Primanje manje plaće	12,8%	<ul style="list-style-type: none"> • Rad u privatnom sektoru 	Žene koje rade u privatnom sektoru imaju 2,6 puta veću šansu od žena koje rade u javnom sektoru da zbog obavljanja kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza neće uspjeti izvršiti sve radne obaveze pa će zbog toga primiti manju plaću.
4. Odbijanje napredovanja na poslu	20,3%	/	

5. Sukob s nadređenim/ poslodavcem	24,2%	<ul style="list-style-type: none"> • Rad u privatnom sektoru 	Žene koje rade u privatnom sektoru imaju 1,8 puta veću šansu od žena koje rade u javnom sektoru da će zbog obavljanja kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza doživjeti sukob sa svojim poslodavcem ili nadređenom osobom.
6. Sukob s kolegama na poslu	21,4%	<ul style="list-style-type: none"> • Rad u privatnom sektoru 	Žene koje su zaposlene u privatnim tvrtkama imaju 1,7 puta veću šansu od žena koje rade u javnom sektoru da će zbog obavljanja kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza doživjeti sukob s kolegama na poslu.

Tablica 6. Posljedice obavljanja kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza na profesionalni život zaposlenih žena – sažetak nalaza

Analize su pokazale da što žene više vremena provode obavljajući rutinske kućanske poslove, to imaju veći broj negativnih posljedica na svoj profesionalni život, kao što su odustajanje od poslovnog putovanja ili stručnog usavršavanja, primanje manje plaće zbog nemogućnosti izvršavanja svih radnih obaveza, odbijanje napredovanja na poslu ili sukob s kolegama ili nadređenima.

3.5.3. Posljedice sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza

Sukob obiteljskih i poslovnih obaveza može imati ozbiljne negativne posljedice po mentalno i fizičko zdravlje zaposlenih žena, ali i po njihov društveni život. **Podaci pokazuju da su najučestalije negativne posljedice sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza na zaposlene žene nedostatak vremena za sebe, neispavanost i stres, koje učestalo, na tjednoj ili dnevnoj bazi osjeća svaka druga zaposlena žena.** Čak tri četvrtine žena nekoliko puta mjesečno ili češće osjeća nedostatak vremena za sebe, dok su dvije trećine žena neispavane. Velik broj žena također izjavljuju kako često ili stalno osjeća nedostatak vremena za druženje s obitelji i prijateljima. Nedostatak koncentracije je također učestala posljedica sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza, koju čak 30% žena doživljava nekoliko puta tjedno ili svaki dan, a dodatnih 30% žena nekoliko puta mjesečno. Ipak, žene očito uspijevaju održavati taj zahtjevnj balans između poslovnih i obiteljskih obaveza jer im se zaboravljanje bitnih obaveza ili informacija ne događa pretjerano često: u prosjeku nekoliko puta godišnje.

Zaposlene žene generalno većinu ovih negativnih posljedica osjećaju nekoliko puta mjesečno.

	(1) Nikad	(2) Jednom ili nekoliko puta tijekom života	(3) Nekoli- ko puta godiš- nje	(4) Nekoli- ko puta mješeč- no	(5) Nekoli- ko puta tjedno	(6) Stalno se tako osje- ćate
Nedostatak vremena za sebe	7,8%	4,8%	14,8%	24,3%	19,9%	28,6%
Neispavanost	6,7%	5,9%	19,5%	24,0%	23,6%	20,3%
Nedostatak vremena za druženje s obitelji i prijateljima	11,8%	6,0%	18,2%	26,9%	17,0%	20,1%
Stres	4,9%	7,0%	16,8%	24,6%	27,2%	19,5%
Nedostatak koncentracije	10,6%	7,3%	22,1%	29,9%	18,7%	11,4%
Zaboravljanje bitnih obaveza ili informacija	21,1%	12,8%	24,0%	20,8%	11,4%	9,8%

Tablica 7. Posljedice sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza - deskripcija (N = 600)

Slično kao i kod negativnih posljedica brige za djecu i njihov odgoj po ženinu karijeru, i za negativne posljedice sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza kao najčešći prediktor pojavljuje se nesudjelovanje partnera u obavljanju poslova vezanih za brigu o djeci. Žene čiji partneri ne sudjeluju u brizi o djeci imaju više šanse da će često biti neispavane i pod stresom te da će osjećati nedostatak vremena za sebe i za druženje s obitelji i prijateljima. Među svim aktivnostima vezanim za kućanske i obiteljske poslove, ali također i bez obzira na zahtjevnost i karakteristike posla kojim se žena bavi, partnerov angažman u brizi za djecu je najvažniji faktor koji može omogućiti zaposlenim majkama da izbjegnu negativne posljedice sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza po njihov privatni život i zdravlje. Slab imovinski status obitelji također se pokazao značajnim faktorom koji pridonosi vjerojatnosti da će žene osjećati raznorazne negativne posljedice sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza. Naime, žene iz obitelji sa slabim imovinskim statusom češće osjećaju sve ispitivane negativne posljedice po ženino zdravlje i društveni život. Zahtjevnost posla kojim se žena bavi pokazala se također važnom, jer žene koje rade zahtjevnije poslove, tj. poslove koji npr. zahtijevaju rad vikendom, u smjenama, odnošenje posla kući i sl., imaju veću vjerojatnost da će osjećati sve navedene negativne posljedice sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza. Dakle, najopasnija kombinacija koja ženama praktički garantira probleme i u privatnom i poslovnom

životu, kao i negativne posljedice po njihovo zdravlje i dobrobit, jest ona u kojoj je obitelj niskog imovinskog statusa, žena radi zahtjevan posao koji uključuje rad u smjenama, noćni rad, rad vikendom i sl., a njezin partner ne sudjeluje u poslovima vezanim za brigu o djeci i njihovom odgoju.

Osim navedenih faktora, za pojedine posljedice važnima su se pokazali fleksibilnost posla i broj djece. Naime, žene koje rade poslove s manjim stupnjem fleksibilnosti, odnosno poslove koji ne omogućavaju izostajanje s posla zbog obiteljskih obaveza, klizno radno vrijeme i sl., češće će biti neispavane, dok će žene s više djece zbog svoje preopterećenosti obavezama na poslu i kod kuće češće zaboravljati bitne obaveze ili informacije.

Zavisna varijabla	Postotak žena koje zbog posljedica sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza nekoliko puta mjesečno ili češće dožive...	Statistički značajni prediktori	Tumačenje
1. Nedostatak vremena za sebe	72,8%	<ul style="list-style-type: none"> Nesudjelovanje partnera u obavljanju poslova vezanih za brigu o djeci Slab imovinski status obitelji Zahtjevi na poslu 	Žene čiji partneri manje sudjeluju u brizi za djecu, potom žene koje rade zahtjevnije poslove te žene slabijeg imovinskog statusa češće osjećaju nedostatak vremena za sebe kao posljedicu sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza.
2. Neispavanost	67,9%	<ul style="list-style-type: none"> Nesudjelovanje partnera u obavljanju poslova vezanih za brigu o djeci Slab imovinski status obitelji Manja fleksibilnost posla Zahtjevi na poslu 	Što rade zahtjevniji posao (što uključuje rad vikendom i noću, odnosno posla kući i sl.), žene će češće biti neispavane. Što je partner manje angažiran u brizi za djecu, žena će češće biti neispavana. Neispavanost češće osjećaju žene slabijeg imovinskog statusa i one koje rade poslove s manjim stupnjem fleksibilnosti, odnosno poslove koji ne omogućavaju izostajanje s posla zbog obiteljskih obaveza, klizno radno vrijeme i sl.

3. Nedostatak vremena za druženje s obitelji i prijateljima	64,0%	<ul style="list-style-type: none"> • Nesudjelovanje partnera u obavljanju poslova veznih za brigu o djeci • Slab imovinski status obitelji • Zahtjevi na poslu 	Žene čiji partneri manje sudjeluju u brizi za djecu, žene koje rade zahtjevnije poslove te žene slabijeg imovinskog statusa češće osjećaju nedostatak vremena za druženje s obitelji i prijateljima kao posljedicu sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza.
4. Stres	71,3%	<ul style="list-style-type: none"> • Nesudjelovanje partnera u obavljanju poslova veznih za brigu o djeci • Slab imovinski status obitelji • Zahtjevi na poslu 	Najjači je prediktor imovinski status obitelji: žene iz obitelji slabijeg imovinskog statusa češće kao posljedicu sukoba obiteljskih obaveza i zahtjeva na poslu osjećaju stres. Stres je jači i među ženama čiji partneri manje sudjeluju u brizi o djeci te među onima sa zahtjevnijim poslovima.
5. Nedostatak koncentracije	60,0%	<ul style="list-style-type: none"> • Slab imovinski status obitelji • Zahtjevi na poslu 	Žene iz obitelji slabijeg imovinskog statusa češće doživljavaju nedostatak koncentracije kao posljedicu sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza, što se također odnosi i na žene čiji poslovi imaju više zahtjeva poput rada vikendom, odnošenja posla kući, poslovna putovanja i sl.
6. Zaboravljanje bitnih obaveza ili informacija	42,0%	<ul style="list-style-type: none"> • Zahtjevi na poslu • Broj djece • Slab imovinski status 	Žene koje rade zahtjevnije poslove češće zaboravljaju bitne obaveze ili informacije, no možemo dodati da to vrijedi i za žene s manje djece te žene iz obitelji slabijeg imovinskog statusa.

Tablica 8. Posljedice sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza na život zaposlenih žena – sažetak nalaza

4. ZAKLJUČAK

Istraživanje čiji su nalazi prezentirani u ovoj publikaciji imalo je nekoliko glavnih ciljeva:

1. ispitati na koji su način raspoređene obiteljske obaveze i kućanski poslovi unutar obitelji,
2. istražiti koji su prediktori takvih raspodjela,
3. ispitati kako raspodjela obiteljskih i kućanskih utječe na profesionalni život žena i kako se odnosi prema usklađivanju privatnog i poslovnog života zaposlenih žena,
4. istražiti prediktore negativnih posljedica sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza zaposlenih žena.

Istraživanje je provedeno krajem 2016. i početkom 2017. godine metodom ankete na reprezentativnom uzorku zaposlenih žena koje žive sa svojim intimnim partnerima. Uzorak je činilo 600 zaposlenih žena u dobi od 22 do 64 godine, različitog stupnja obrazovanja, iz svih regija Republike Hrvatske.

Podaci o relativnom odnosu mjesečnih primanja žena i njihovih partnera nažalost još uvijek ne govore u prilog rodne ekonomske ravnopravnosti. U otprilike jednoj četvrtini veza partneri zarađuju podjednako, u jednoj četvrtini žene zarađuju više od svojih partnera (no obično ne mnogo više), dok u gotovo svakoj drugoj vezi muškarac zarađuje nešto ili mnogo više od svoje partnerice. Osim u financijskom aspektu, uočena je i rodna neravnopravnost u korištenju automobila - također u korist muškaraca.

Što se tiče raspodjele obiteljskih i kućanskih poslova, rezultati pokazuju da velika većina takvih poslova i dalje pada na teret žena. Muškarci su najviše angažirani u nekim tipično muškim povremenim kućanskim poslovima (poput manjih kućanskih popravaka i održavanja automobila) te su donekle angažirani u brizi oko djece, iako i dalje znatno manje nego žene. One aktivnosti koje muškarci provode s djecom su obično zajedničke obiteljske aktivnosti (igranje, šetnja, vođenje na razne aktivnosti), koje dijele sa svojim partnericama, no njihov angažman je i dalje daleko manji u odnosu na angažman žena. Zanimljiv je nalaz da, prema procjenama žena, zaposlene žene tijekom jednom tipičnog tjedna provedu oko 24 sata u aktivnostima vezanim za brigu za djecu, dok njihovi partneri na iste aktivnosti provedu 2,5 puta manje vremena: oko 10 sati tjedno. Najveća razlika u ulozenom vremenu između muškaraca i žena jest ona u obavljanju rutinskih kućanskih poslova poput glačanja, kuhanja, pospremanja i sl.: zaposlene žene na ove aktivnosti troše trostruko više vremena (oko 15 sati tjedno) nego njihovi partneri. Posebna vrsta rada, tzv. „mentalni rad“, odnosno briga o tome da svi potrebni poslovi budu obavljeni na vrijeme i na odgovarajući način također je veći-

nom ženski posao. To se posebice odnosi na rutinske kućanske poslove i brigu o djeci u što žene ulažu mnogo više vremena te kognitivnog i emocionalnog napora od muškaraca.

Iako rezultati ovog istraživanja govore u prilog postojanju određenih generacijskih pomaka u smjeru rodne ravnopravnosti u obavljanju obiteljskih poslova, oni su relativno skromni i ograničeni na pojedine obiteljske poslove i aktivnosti, većinom vezane za brigu o djeci. No žene su i dalje glavne nositeljice većine takvih aktivnosti, što znači da je rodna ravnopravnost u obavljanju obiteljskih poslova i dalje neostvaren cilj kojemu društvo treba težiti.

Takva neravnopravna rodna podjela obiteljskih obaveza i kućanskih poslova na mnoge zaposlene žene ostavlja negativne posljedice, i to kako na njihov privatni, tako i na njihov profesionalan život. Što se privatnog života zaposlenih žena tiče, najvažniji je nalaz ovog istraživanja taj da je svaka druga žena barem jednom u životu znatno smanjila količinu sna na duže vremensko razdoblje kako bi uspjela odrađivati sve kućanske i obiteljske obaveze. Bez obzira na materijalni status obitelji, vrstu posla kojeg žene obavljaju, broj djece koje imaju i druge karakteristike njihovog privatnog i poslovnog života, jedino što ženama može pomoći u tome da im se smanji šansa za duža vremenska razdoblja s premalo sna jest partnerov angažman u brizi za dijete.

Iako se ispitane žene međusobno razlikuju prema vrsti i zahtjevnosti poslova kojima se bave, podaci pokazuju da bez obzira na to kakav posao rade i koliko je taj posao vremenski zahtjevan, to se ne odražava na količinu vremena koju provode sa svojom djecom. Ipak, da bi to ostvarile, žene često osjećaju sukob između obaveza koje imaju na poslu i onih koje imaju kod kuće, tj. raznih obiteljskih i kućanskih poslova. To se posebno odnosi na žene koje rade u privatnom sektoru te žene čiji partneri uopće ili vrlo malo sudjeluju u aktivnosti brige za dijete. Većina zaposlenih žena bila je u situaciji da su morale birati između obavljanja zahtjeva na poslu i obiteljskih obaveza i u takvim situacijama obično prednost daju obitelji. Najveću šansu da će morati birati između posla i obitelji imaju žene koje su zaposlene na najvišim poslovnim pozicijama. Kad moraju birati između zahtjeva na poslu i obiteljskih obaveza, žene koje imaju djecu će ipak nešto češće prednost dati obitelji od žena koje nemaju djecu, i to bez obzira na njihov stupanj obrazovanja, položaj u strukturi organizacije u kojoj su zaposlene i sl. Zanimljivo je da će i one žene koje pretežito same obavljaju aktivnosti vezane za brigu o djeci, ali i one kod kojih prevladava ravnopravna podjela poslova s partnerom, ako se nađu u situaciji koja od njih zahtijeva da biraju, mnogo češće odabrati obitelj nego posao.

S obzirom da većina aktivnosti vezanih za brigu o djeci i njihov odgoj pada na žene, to za većinu njih ima različite negativne posljedice po karijeru. Među tim negativnim posljedicama najčešće se događa da žene rade pod znatno većim stresom, da su primorane na pronalaženje dodatnih izvora prihoda te da moraju

znatno usporiti napredovanje u karijeri. Analize su pokazale da od svih aktivnosti vezanih za kućanske i obiteljske poslove, partnerov angažman u brizi za djecu je najvažniji faktor koji može omogućiti zaposlenim majkama da izbjegnu brojne probleme i negativne posljedice koje briga za djecu i njihov odgoj može imati po njihov profesionalni život i razvoj karijere. Utvrđeno je i da je veća količina vremena kojeg žene provode obavljajući rutinske kućanske poslove i poslove vezane za brigu o djeci povezana s većim brojem negativnih posljedica po njihovu karijeru.

Odgovori zaposlenih žena na pitanja o posljedicama obavljanja kućanskih poslova i ostalih obiteljskih obaveza na njihov profesionalni život pokazuju da je 30% njih barem jednom tijekom života zbog obiteljskih obaveza odustalo od stručnog usavršavanja i isto toliko njih odustalo od poslovnog putovanja. Oko jedne četvrtine zaposlenih žena je zbog potreba obavljanja obiteljskih obaveza doživjelo sukob sa svojim nadređenim ili s poslodavcem, a oko 21% žena je doživjelo sukob s kolegama na poslu. Svaka peta zaposlena žena je barem jednom u životu radi obiteljskih obaveza odbila napredovanje, a oko 13% njih je zbog nemogućnosti izvršavanja svih radnih obaveza koje su se kosile s njihovim obiteljskim i kućanskim poslovima, barem jednom primilo umanjenu plaću. Ovakve negativne posljedice najčešće doživljavaju žene koje rade u privatnom sektoru. Analize su također pokazale da što žene više vremena provode obavljajući rutinske kućanske poslove, to imaju veći broj negativnih posljedica na svoj profesionalni život.

Sukob obiteljskih i poslovnih obaveza može imati ozbiljne negativne posljedice po mentalno i fizičko zdravlje zaposlenih žena, ali i po njihov društveni život. Podaci pokazuju da su najučestalije negativne posljedice sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza na zaposlene žene nedostatak vremena za sebe, neispavanost i stres, koje učestalo, na tjednoj ili dnevnoj bazi osjeća svaka druga zaposlena žena. Čak tri četvrtine zaposlenih žena nekoliko puta mjesečno ili češće osjećaju nedostatak vremena za sebe, dok su dvije trećine njih učestalo neispavane. Velik broj žena također izjavljuje kako često ili stalno osjećaju nedostatak vremena za druženje s obitelji i prijateljima. Slično kao i kod negativnih posljedica brige za djecu i njihov odgoj po ženinu karijeru, podaci i ovdje pokazuju da je partnerov angažman u brizi za djecu najvažniji faktor koji može omogućiti zaposlenim majkama da izbjegnu negativne posljedice sukoba obiteljskih i poslovnih obaveza po njihov privatni život i zdravlje. Možemo reći da je najopasnija kombinacija koja ženama praktički garantira probleme i u privatnom i poslovnom životu, kao i negativne posljedice po njihovo zdravlje i dobrobit, ona u kojoj je obitelj niskog imovinskog statusa, žena radi zahtjevan posao koji uključuje rad u smjenama, noćni rad, rad vikendom i sl., a njezin partner ne sudjeluje u poslovima vezanim za brigu o djeci i njihovom odgoju.

S obzirom da je jedan od glavnih ciljeva ovog istraživanja bio utvrditi kako obavljanje obiteljskih i kućanskih poslova utječe na razvoj karijera žena, na kraju valja naglasiti da se svi rezultati ovog istraživanja, iako je ono provedeno na reprezen-

tativnom uzorku, odnose isključivo na zaposlene žene koje žive sa svojim partnerima. Prikupljeni podaci predstavljaju procjene žena, a ne i procjene muškaraca, što je glavno ograničenje ovog istraživanja. Naime, jedno je prethodno istraživanje provedeno u Hrvatskoj i na muškarcima i na ženama pokazalo da muškarci nisu posve spremni priznati mnogo veće opterećenje žena. Na pitanja o tome tko koliko često radi pojedine kućanske poslove, u tom su istraživanju muškarci podcjenjivali količinu posla koje rade njihove partnerice, tj. žene su bile sklonije svrstati se u kategoriju „uvijek“, dok su ih muškarci radije svrstavali u kategoriju „češće“ obavljanje nekog posla u odnosu na njih (Čulig, Kufrin, Landripet, 2007: 140-141). Drugim riječima, ne možemo sa sigurnošću znati kakvi bi bili nalazi vezani za raspodjelu kućanskih poslova da smo ispitivali i muškarce - moguće je da bi podaci prikupljeni na uzorku muškaraca išli u smjeru njihovog većeg angažmana u obavljanju obiteljskih poslova od onih dobivenih na uzorku žena u ovoj studiji.

Drugo važno ograničenje provedenog istraživanja odnosi se na procjenu količine vremena koja je ženama i njihovim partnerima potrebna za obavljanje pojedinih vrsta kućanskih i obiteljskih poslova. Naime, prethodna istraživanja pokazuju da će rezultati prikupljanja ove vrste podataka ovisiti o odabranoj istraživačkoj metodi i tehnici (Bonke, 2005). Kod metode ankete, koja je korištena u ovom istraživanju, pokazalo se da postoji tendencija podcjenjivanja vremena potrebnog za obavljanje kućanskih poslova zbog brojnih kratkoročnih zadataka koji se ne ubrajaju. S druge strane, metoda vođenja dnevnika, koja je znatno skuplja i zahtjevnija za provedbu, pokazala se pri procjeni vremena mnogo pouzdanijom. Drugim riječima, moguće je da je stvarna količina vremena koje žene provode radeći pojedine obiteljske i kućanske poslove još veća nego što je utvrđeno ovim istraživanjem.

Svakako se preporučuje nastaviti empirijski pratiti rodnu raspodjelu obiteljskih poslova u populaciji žena i muškaraca Republike Hrvatske, tj. provoditi istraživanja različitim metodama i tehnikama koja će uključivati i zaposlene žene i zaposlene muškarce, ali dodatno i one nezaposlene.

REFERENCE

- Bartolac, Andreja i Kamenov, Željka (2013): Percipirana raspodjela obiteljskih obveza među partnerima i doživljaj pravednosti u vezi. *Sociologija i prostor*, 51(1):67-90.
- Bonke, Jens (2005): Paid work and unpaid work: diary information versus questionnaire information. *Social Indicators Research*, 70:349–68.
- Čulig, Benjamin; Kufrin, Krešimir i Landripet, Ivan (2007): *EU +?-. Odnos građana Hrvatske prema pridruživanju Republike Hrvatske Europskoj uniji*. Zagreb, FF press i B.a.b.e.
- Dex, Shirley (2010): Can State Policies Produce Equality in Housework? U: Treas, Judith i Drobnič, Sonja (ur): *Dividing the Domestic. Men, Women, and Household Work in Cross - National Perspective* (str. 79-104). Stanford, California, Stanford University Press.
- Galić, Branka i Nikodem, Krunoslav (2009): Neki aspekti diskriminacije žena pri zapošljavanju u Republici Hrvatskoj. U: Franičević, V., Puljz, V. (ur.): *Rad u Hrvatskoj: pred izazovima budućnosti* (str. 107-130). Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo.
- Haas, Linda (1999): Families and Work. U: Sussman, Marvin B.; Steinmetz, Suzanne K. i Peterson, Garry W. (ur.): *Handbook of Marriage and Family* (str. 571-612). New York, Springer Science i Business Media.
- Hochschild, Arlie Russell (1983): *The managed heart: commercialization of human feeling*. Berkeley: University of California Press.
- Jelena Jelušić (2005): *Ravnoteža privatnog i poslovnog života zaposlenih majki*. Diplomski rad, mentorica: dr. sc. Darja Maslić Seršić. Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Klasnić, Ksenija (2013): Kvantitativno istraživanje. U: Markulin, Ž. I Sarnavka, S. (ur.): Što znamo o ekonomskom nasilju (str. 23-54). URL: <http://www.babe.hr/hr/sto-znamo-o-ekonomskom-nasilju-nad-zenama/> (22.3.2017)
- Klasnić, Ksenija (2014): *Konstrukcija i evaluacija skala namijenjenih mjerenju prepoznavanja i iskustava ekonomskog nasilja nad ženama*, doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Mackintosh, Maureen (2013): Rod i ekonomija: Spolna podjela rada i podređenost žena. *Diskrepancija*, 12(18):205-218.

Mihić, Vladimir i Filipović, Bojana (2012): Povezanost podele posla i stava prema rodnim ulogama sa zadovoljstvom brakom zaposlenih supružnika. *Primenjena psihologija*, 5(3):295-311.

PRS (2017) - vidi: Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2017)

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2017): *Izvešće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2016. godinu*. URL: http://www.prs.hr/attachments/article/2188/IZVJESCE_2016_Pravobraniteljica_za_ravnopravnost_spolova_CJELOVITO.pdf (20.8.2017)

RODA – Roditelji u akciji (2015): *Izvešću o stanju prava očeva na korištenje roditeljskih dopusta u Hrvatskoj s osvrtom na praksu u zemljama Europske unije*. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Hrvatska udruga poslodavaca i Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. URL: http://www.roda.hr/media/attachments/udruga/dokumenti/analize_izvjestaji/Bros_BudiTata_stanje.pdf (22.3.2017)

Sayer, Liana C. (2010): Trends in Housework. U: Treas, Judith i Drobnič, Sonja (ur): *Dividing the Domestic. Men, Women, and Household Work in Cross - National Perspective* (str. 19-38). Stanford University Press, Stanford, California.

Tao, Wenting; Janzen, Bonnie, L. i Abonyi, Sylvia (2010): Gender, Division of Unpaid Family Work and Psychological Distress in Dual-Earner Families. *Clinical Practice and Epidemiology in Mental Health*, 6:36-46. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2928891/> (12.6.2017)

Topolčić, Davor (2001): Muškarci to ne rade: rodno segregirana podjela rada u obitelji. *Društvena istraživanja*, 10(4-5):767-789.

Treas, Judith i Drobnič, Sonja (2010): *Dividing the Domestic. Men, Women, and Household Work in Cross - National Perspective*. Stanford University Press, Stanford, California.

van der Lippe, Tanja (2010): Women's Employment and Housework. U: Treas, Judith i Drobnič, Sonja (ur): *Dividing the Domestic. Men, Women, and Household Work in Cross - National Perspective* (str. 41-58). Stanford, California, Stanford University Press.

Walzer, Susan (1998): *Thinking about the Baby: Gender and Transitions into Parenthood*. Philadelphia, Temple University Press.

Partneri na projektu

HRVATSKO
NARODNO
KAZALIŠTE
SPLIT

thearto /
riječi / prave / predstave

spona